

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В.о. завідувача випускової кафедри
_____Л.Г. Буданова
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»

Тема: Мовний образ сучасної Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе» та його відтворення в українському перекладі

Виконавець: студентка групи ФЛ-201М Усольцева Анастасія Вадимівна

Керівник: завідувач кафедри англійської філології і перекладу, доктор педагогічних наук, професор БУДАНОВА ЛІАНА ГЕОРГІЇВНА

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2022

ЗМІСТ

Вступ	7
Розділ 1. Поняття мовного образу як відображення дійсності мовними засобами.....	11
1.1. Мовний образ як поняття, його структура	11
1.2. Мовний образ як сприйняття та відображення навколишнього світу	14
1.3. Мовний образ та мовна картина світу.....	20
Розділ 2. Методологічний аспект дослідження мовного образу Росії.....	26
2.1. Структура МО Росії	26
2.2. МО Росії та методика його дослідження.....	27
2.3. Метод перекладацького аналізу як спосіб дослідити відтворення МО Росії у перекладі.....	29
Розділ 3. Мовний образ Росії у творі П. Померанцева та його відтворення в українському перекладі.....	30
3.1. Проблематика твору «Нічого правдивого і усе можливе», його загальні положення	30
3.2. Сектантство як спосіб контролю свідомості.....	33
3.3. Пропаганда як складова МО Росії.....	50
3.4. Беззаконня як складова МО Росії.....	70
3.5 Багатство як щастя та безпека та його роль як компонента МО Росії.....	85
Висновки	96

Список використаних джерел.....	99
Додатки.....	109
Додаток А.....	109
Додаток Б.....	110
Додаток В.....	111
Додаток Г.....	113

ВСТУП

У сучасному світі висвітлення проблеми мовного образу Росії та те, як він відтворюється у різноманітних перекладах, постає дедалі цікавішим. У світлі нещодавніх подій у зв'язку з агресією РФ проти України аналіз мовного образу цієї країни та світосприйняття росіян може зіграти немалу роль у розумінні мети російського суспільства в цілому, та бажань та уявлень росіян про навколишній світ.

У книзі «Нічого правдивого і усе можливе» Пітера Померанцева постає особисте бачення автора проблем сучасної Росії. Автор глибоко занурюється у стиль життя росіян, їх відношення одне до одного та передає нам своє бачення. Це свідчить про те, що така велика країна, як РФ, у світлі своєї нової «Залізної Завіси» викликає зацікавленість у людей з принципово іншого світу. Автор книги за своєю професією мав працювати у РФ та мав змогу на власні очі побачити та проаналізувати те, що там відбувається, та дати на це все свій погляд, який не був затьмарений пропагандою.

Мовний образ, який досліджується в цій роботі – це, перш за все, те, як росіяни сприймають навколишній світ та один одного, та він не є суцільним – він поділений на складові компоненти, які відіграють важливу роль у житті громадян. На основі характеристик цих компонентів стане зрозуміло, що саме являє собою Росія з неупередженої точки зору автора. А дослідження висвітлення цього мовного образу в українському перекладі допоможе зрозуміти, чи є відмінності у розумінні російського менталітету різними націями.

Актуальність теми дослідження визначається ситуацією, в якій опинилась Україна і світ в результаті агресії РФ проти України. На даний момент важливо розуміння того, як саме російське суспільство дійшло до такого стану життя, як саме на людей впливає телебачення, яке сіє пропаганду, чому люди толерують та закривають очі на злочини, які діються у сусідній

державі та навіть їх виправдовують. Чому та яким чином з цим пов'язана секта як феномен, чому пропаганда – це тонке мистецтво промивання мізків та чому люди, зіткнувшись з несправедливістю, радше приймуть свою долю, та як ув'язнення впливає на сприйняття навколишнього світу – ці питання актуальні як ніколи у світлі нової реальності, яка наступила після 24 лютого.

Станом на сьогодні ми маємо збройну агресію проти України та спроби влади запевнити свій народ у тому, що те, що вони роблять – це правильно. Ця робота має змогу показати рівень суцільної зомбованості росіян. Рівень, на який вийшла їхня влада та промила мізки цілій країні, яка відмовляється та не може визначити, де правда, а де – брехня.

Мета виконання дипломної роботи – це висвітлити той образ, у якому постає перед нами Росія, на основі аналізу твору П. Померанцева у єдності усіх компонентів, які ми виділили у цьому МО. Також метою є встановлення лексико-семантичних та стилістичних проявів мовного образу Росії та її громадян. На додачу до цього, метою дослідження є визначити, як саме у перекладі українською мовою був висвітлений мовний образ Росії та чи є відмінність чи схожість у представленні тих чи інших понять, які входять до мовного образу, в оригіналі та перекладі.

Для досягнення поставленої мети у дипломній роботі передбачається вирішення таких **завдань**:

- Проаналізувати, які вже дослідження були зроблені у аналізі мовного образу для розуміння того, яку новизну привнесе це дослідження,
- Визначити структуру, лексико-семантичне та стилістичне наповнення мовного образу Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе»,
- Проаналізувати різні аспекти життя росіян, які виражені у основних компонентах мовного образу (сектантство, пропаганда, беззаконня, багатство), як вони висвітлені у книзі П. Померанцева

- Застосувавши порівняльний метод, проаналізувати відтворення МО Росії у перекладі українською мовою

Об'єктом дослідження є мовний образ сучасної Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе» та відтворення його в українському перекладі.

Предметом дослідження є лексико-семантичні та стилістичні прояви мовного образу РФ в текстах оригіналу та перекладу

У **методичному** аспекті проведене дослідження умовно розподіляється на три етапи:

1) підготовчий, на якому було зібрано матеріал та підготовлено теоретико-методологічну базу дослідження;

2) теоретико-методологічний, на якому було виокремлено об'єкт дослідження, проаналізовано зміст поняття мовного образу, з'ясовано дотичні поняття до представленого феномену, як-от мовна картина світу та концептуальна картина світу, також було виділено структурні елементи МО – компоненти, семантичні кластери (поля), лексеми, словосполучення, стилістичні засоби;

3) практичний, на якому було проаналізовано особливості мовного образу та способи його вираження.

У дослідженні було використано такі лінгвістичні методи: метод суцільної вибірки, описовий метод, метод аналізу. Також був залучений порівняльний метод для визначення схожостей і відмінностей у вираженні складових мовного образу Росії в оригіналі та українському перекладі.

Матеріалом для дослідження слугувала книга Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе» та її український переклад, виконаний Андрієм Бондарем.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що вперше проаналізовано мовний образ Росії, створений Пітером Померанцевим у його книзі «Нічого правдивого і усе можливе», розроблена структура цього мовного образу та описані його мовні реалізації як в оригінальному так і перекладеному тексті.

Теоретичне значення дослідження міститься в тому, що його результати становлять внесок у дослідження проблематики мовного образу як способу відображення дійсності мовними засобами.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані під час вивчення навчальних дисциплін «Теорія перекладу» та «Художній переклад».

Публікації. Отримані в результаті проведеного дослідження результати представлені в 1 публікації:

Усольцева А.В. ПРОПАГАНДА ЯК СКЛАДОВА МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ У ТВОРІ ПІТЕРА ПОМЕРАНЦЕВА «НІЧОГО ПРАВДИВОГО І УСЕ МОЖЛИВЕ», III Міжнародна студентська наукова конференція «ГЛОБАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ЗНАНЬ: МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ТА ІНТЕГРАЦІЯ ГАЛУЗЕЙ НАУК», 23 вересня 2022 р., м. Дніпро, с. 160-161

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ МОВНОГО ОБРАЗУ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ДІЙСНОСТІ МОВНИМИ ЗАСОБАМИ

1.1. Мовний образ як поняття, його структура

Мовний образ у різних джерелах українською мовою висвітлюється по різному. Це, перш за все, залежить від того, на чому зосереджена наукова праця. Деякі науковці ототожнюють його з символом, наприклад: у праці «Мысль и язык» О. О. Потебня визначає образ як «структурний елемент символу, його внутрішню смислову форму поряд із зовнішньою смисловою формою – словом, що і собі класифікує образ як структурну складову символу» [55, с. 66]. Тобто, образ визначається, так би мовити, як підвид «символу». Також, різновиди образів можуть бути різними, тут: мовний образ та чуттєвий образ. Наприклад: «...образ як рівнозначний символу засіб відображення дійсності, то тут, очевидно, маємо справу з мовним образом як вербальним репрезентантом відповідного ментального образу, а коли мовознавець визначає образ як складову символу, то йдеться, мабуть, про чуттєвий образ, який у структурі символу виділяють більшість дослідників» [55, с. 66-67].

Аналізуючи додаткові джерела, ми дослідили, що науковці та дослідники вбачають у мовному образі тей же сенс, що і інші науковці: за їх словами, мовний образ – це образ, який об'єктивується текстом за допомогою засобів мови [46, с. 131]. Тобто, тут ми бачимо, що у цій роботі мовний образ вбачається як вербалізована об'єктивована дійсність. За допомогою слів можна передати відношення автора тексту чи мовця до оточуючого середовища, і, виходячи з вищесказаного, його об'єктивну характеристику. Також, мовознавець Я. Ронжина стверджує, що мовними засобами можуть передаватися предметні, оціночні образи і т.д, МО тут використовується як спосіб аналізу і інтерпретації тексту [46, с. 131] Тобто, словесно можна

передати велику різноманітність образів, серед них можуть бути предметні, оціночні і так далі, як було зазначено вище. До цього ж, можна додати, що мовним образом можна аналізувати сенс тексту, що хотів передати автор, яку ідею донести. Сюди ж може входити, можна припустити, також і інтерпретація тексту, його мета, ідея, якщо мова йде про художній текст – сюжет, почуття головних героїв, їхня мета, вчинки і так далі.

М. Шленьова говорить про те, що поняття мовного образу вже описувалося у роботах інших митців, але у тих роботах мовні образи висувалися як особливості ідіостилю: «На сучасному етапі наукових інтересів мовознавців важливе місце посідає мовний аналіз просторових координат художнього тексту. Неабияку значущість просторові образи набувають у творчості відомих письменників: М. Коцюбинського, В. Стуса, Є. Гуцала, М. Семенюка, В. Паліщука, В. Голобородька та ін. Зазначені елементи в поетичній спадщині митців виступають як мовні особливості ідіостилю. За окресленим контекстом актуальності набуває мовний аналіз окремих просторових компонентів у поезії конкретних авторів.» [53, с. 108]. Тобто, також підіймається питання мовного образу просторових координат. Можна сказати, що вже була зацікавленість у М. Шленьової у дослідженні того, як сприймається і фізичний простір, фізичне оточення, таке як природа, атмосферні явища, як це все сприймають автори, яке бачення вони надають явищам, які митці описували у своїх творах.

Мовний образ може бути загальним для більшої кількості менших понять, які в нього входять. Так, за словами І. Гоцинець: «Мовний образ [Чорнобильської] зони лексично структурований на фрагменти «простір» (світ, місто, село, поле, ліс, двір, дворище, сад і т. ін.) та «природа»» [24, с. 110]. В роботі І. Гоцинець мовний образ це загальна назва для двох менших понять, які, в свою чергу, також можуть поділятися на поняття ще менші. Тобто, мовний образ може розглядатися як загальна, спільна назва для якихось конкретних явищ чи понять, якщо немає потреби у їх перерахуванні, але є

можливість узагальнити їх одним словом. Також цим же науковцем стверджується, що останній елемент МО – це природа - поділяється на лексико-тематичні групи, в які входять назви дерев, кущів і рослин, тварин, птахів і комах [24, с. 110]. З цього виходить, що саме поняття мовного образу, знову ж таки, може бути розбите на лексико-тематичні групи, які збирають у собі групи, менші за кількістю, які також у свою чергу можуть поділитися на ще менші групи. Тобто, навколишнє середовище може сприйматися по різному, і сюди також входить узагальнення певних понять. Без потреби удетальнювати певні речі можна використати узагальнююче слово, яке буде містити в собі загальний зміст того чи іншого поняття.

Також є пояснення, чому мовний образ тісно пов'язаний зі стереотипами, в цьому джерелі вказується, що стереотипи – це фрагменти мовної картини світу. Вони більш специфічні для мовного образу світу, можуть закріплюватися і проявлятися у пізнанні [57, с. 225]. Тобто, іншими словами, стереотип – це початкове уявлення про навколишній світ, який склався на основі попередніх уявлень про світ, людей і так далі. І зі стереотипу складається мовна картина світу, початкова, поки людина не отримає власний досвід і не сформує власне відношення до того, на що був накладений стереотип. Коли людина входить у суспільство, вона бачить світ по параметрам його образу [57, с. 225]. Тобто, стереотип – це первинна форма мовної картини світу, яку люди бачать, коли інтегруються до суспільства. Тим не менш, наводиться приклад «наївного» мовного образу навколишнього світу, за словами науковця, наївним називається той образ, який вміщує в себе досвід предків та передає звичні для повсякденного життя речі [57, с. 225]. Тут пояснюється, що наївний мовний образ світу – це, перш за все, відображення повсякденного життя, рутини. І тут прослідковуються розбіжності у розумінні світу науковцями і людьми, які до науки не залучені. Якщо для науковців мовний образ як поняття – це відображення світу загалом, предмет для аналізу, спосіб дослідити за допомогою мовного образу відношення людини чи групи

людей до того чи іншого поняття, до якого застосований мовний образ, то для звичайної людини мовний образ це, перш за все, відображення її повсякденного життя, те, до чого вона звикла. Тут також можна прослідкувати паралель зі стереотипом: оскільки стереотипи складаються зі сталих уявлень про ті чи інші речі, то стереотипна картина світу, або наївна, може використовуватись у відношенні людей, які не є науковцями і бачать цей світ з точки зору звичайних, так би мовити, жителів.

Отже, з цього можна зробити висновок, що вченими вже досліджено поняття мовного образу як відображення сприймання дійсності певною групою людей, конкретною особою, або навіть цілою нацією. Також І. Гоцинець було зазначено, що мовний образ може поділятися на певні лексико-семантичні групи, які, в свою чергу, також поділяються на менші лексико-семантичні групи.

Також було згадано науковцем А. Карізіо про зв'язок мовного образу зі стереотипами. Він полягає у тому, що люди з науковою спрямованістю вбачають у мовному образі предмет дослідження, їх розуміння цього поняття більш загальне, тоді як стереотипний мовний образ, або наївний – пов'язаний, перш за все, з людьми, які не є науковцями, оскільки для них це відображення повсякденної реальності.

Мовний образ може виражатися у тексті, у мовленні, він може бути у тому, як сприймається фізичний простір та оточення, сюди можуть входити природні явища, пори року і так далі.

1.2. Мовний образ як сприйняття та відображення навколишнього світу

У науковій праці Т. Брікнер мова йдеться про те, що мовний образ є засобом сприйняття, який передає інформацію для людини та усього народу [12, с. 25]. Тобто, згідно з Т. Брікнер, мовний образ для науковця – це особливий засіб світосприйняття для людини або навіть цілого народу. Також

у мовному образі постає сутність людини або народу, те, як вони бачать та трактують світ, що їх оточує. Також варто зазначити, що «ментальність народу, його культура, вірування, традиції тощо безпосередньо чи опосередковано знаходять свій вияв чи то у семантичному наповненні мовних одиниць, чи то в авторському мовленні при зверненні до художніх засобів чи фразеологічних сполук...» [12, с. 26-27]. Отже, з цього можна визначити, що для Т. Брікнер мовний образ це не просто сприйняття світу певним народом, якщо говорити про нації – то у мовному вираженні можна прослідкувати ментальність того чи іншого народу, культуру, вірування, традиції тощо.

Інший науковець, Т. Бавус, стверджує, що мовний образ розглядається одночасно з процесами мислення та пізнання, МО це засіб узагальнення дійсності [6, с. 244]. З цього виходить, що мовний образ – складова частина пізнання світу, за думкою науковця, та не може розглядатися окремо від культури та народу. Також О. Трумко стверджує, що мовний образ – це зображення дійсності різними мовними засобами [49, с. 194]. Також, у цьому ж джерелі зазначається, що «Характеристики образу (його соціальність, індивідуальність та оцінність) у мові художнього твору представлені дескриптивно (описово) й оцінно, що виявляється за допомогою трансформації словникової дефініції через додавання до неї умовної конструкції зі словом загальної оцінки «і це добре/і це погано» [49, с. 194]. Тобто, з цього можна зробити висновок, що мовний образ – це, перш за все, вираження дійсності різними мовними засобами, і це вираження дійсності може бути описовим. Так само як і мовний образ може бути прямим свідченням того, як ціла нація бачить цей світ, сприймає його, і, можна припустити, як ця ж нація відноситься до оточуючого середовища.

Також мовний образ може виражатися у відповідності з мовним досвідом мовця, оскільки мовний образ представляє собою реакцію на мовне втілення на предмети або поняття [95]. Тобто, мовний образ також вбачає у собі не саму реакцію на предмет або поняття як таке, а саме на його вербалізоване

вираження. Тобто, мовець або автор твору може виразити своє ставлення до предмету або поняття знову ж таки, суб'єктивно, використовуючи свій досвід і спираючись на свої мовні можливості у вербалізованому вираженні ставлення до предмета. Тобто, з цього можна припустити, що мовний образ якогось певного предмета чи явища є скоріше суб'єктивною характеристикою людини, яка про це говорить. Також, додається, що мовний образ – це вільне відношення до значущої характеристики предмета [95]. З цього можна зробити висновок, що необов'язково характеризувати саму суть предмета чи явища, оскільки тлумачення поняття може бути вільним. Характеристика може бути дана автором, який спирається на власний досвід, враження і так далі. Так само, варто підтвердити і вище зазначене спостереження про те, що мовний образ може узагальнювати в собі декілька певних понять, які виражені одним словом чи одною фразою: «Мовний образ весь час залучається у склад більш широких композицій, які розгортаються у мовленні: залучається не у вигляді окремого “кубика”, який займає своє місце у загальній будові, але розчиняється у більш широкому — і до того ж який весь час змінюється, образному ландшафті, який безперервно розкривається, зливаючись з іншими аксесуарами цього ландшафту.» [95]. З цього можна зробити висновок, що мовний образ хоч в собі і може передавати колективну назву або узагальнювати певний рід понять чи явищ, він ніколи не буде стояти окремо від інших тотожних чи схожих понять. Скоріше, ці всі мовні образи будуть зливатися в один, який теж у свою чергу буде характеризувати мовні образи, які збирають у собі загальні значення понять ще менших.

Далі, Е. Опаріна наводить два аспекти проблематики МО: перший аспект є когнітивним, тобто він являє собою зв'язок з носіями мови, з їх менталітетом та баченням світу [43, с. 4]. Як бачимо, нею вже було виявлено і зазначено, що мовний образ – це бачення дійсності нацією. Але вона також і стверджує, що мовний образ – це також і позначення менталітету народу. Тобто, мовний образ пов'язаний з менталітетом народу, і сюди входить також і його

почуттєвий та культурний досвід. Також, можна зробити висновок, що мовний образ несе в собі бачення картини світу, яка, як зазначено вище, спирається на почуттєвий та культурний досвід, де мовний образ пов'язаний з менталітетом народу. Що стосується другого аспекту, то це прагматичний аспект, він проявляється у спілкуванні [43, с. 4]. Тобто, те, що саме виражено у змісті мовного образу. Знову ж таки, спираючись на перший аспект – змістом може бути досвід нації, бачення картини світу. І цей зміст може виражатися як у спілкуванні між двома людьми або групою людей, так і у дискурсах, обговореннях і так далі. Отже, саме завдяки змісту ми можемо визначити про який саме досвід нації йде мова, як саме ця сама нація бачить світ і навколишнє середовище, та можна дізнатися, який менталітет притаманний народові.

Ю. Клімова детально зупиняється на мовному образі людини, який виражений за допомогою прикметників для детального опису того, що ця людина собою представляє, тобто, для неї образ людини може читатися через призму прикметників, ці ознаки дають нам змогу побачити, як людина побачила саму себе (людину) [31]. Тобто, за допомогою прикметників можна дізнатися, як людина, або група, яка належить до певної нації, бачить, так би мовити, людську істоту як таку. І мова тут йде саме про бачення цього поняття окремою групою, як вже було згадано у дослідженнях вище. Також, далі наводяться пояснення, що ж саме мається на увазі, коли ми говоримо про мовний образ людини: у МКС образ людської істоти постає перед нами портретом його зовнішності з описом сторін. Наприклад, може бути використана метафора про кам'яне обличчя, холодне серце [31]. У цьому випадку ми описуємо нефізичні, як було зазначено вище, сторони людини. І для того, щоб описати те, що відбувається на емоційному рівні, людина за допомогою звертається до своєї зовнішності. До прикладу, кам'яне лице може означати, скажімо, неприступність, небажання показати, проявити свої емоції, а холодне серце – імовірно, відсутність тих самих емоцій. Знову ж таки: для позначення та опису людини і того, що вона відчуває, використовуємо

іменники, посилюємо їх описовий зміст прикметниками, і у результаті отримуємо мовний образ як самої людини (адже для опису людини і того, що певна особа собою представляє, потрібно поспостерігати за її поведінкою), так і того, який у неї характер. Так само, за допомогою прикметників можна довідатися про характер людини, зовнішність, соціальний стан, оскільки прикметники є найвиразнішим засобом зображення людської істоти [31]. Отже, саме завдяки прикметникам (а іноді завдяки тільки ним) можна зрозуміти, який мовний образ несе в собі певна особа. За допомогою прикметників можна, окрім опису зовнішності, побачити цілісний образ людини, запам'ятати його [31]. Це означає, що за допомогою прикметників, які несуть в собі інформацію про людину, можна сформулювати цілісний, конкретний образ людини, уявлення про неї. А також можна виділити одну конкретну людину з-поміж інших та зробити це так, щоб ця людина запам'яталась надовго. Серед іншого, якісні прикметники не лише вказують на ознаки фрагментів реального світу, але і допомагають визначити внутрішні і зовнішні ознаки людини [31]. Тобто, якісні прикметники мають змогу не тільки позначити ознаки реального світу і так далі, але і можуть допомогти визначити зовнішні властивості людини, такі як опис зовнішності, вираз обличчя, постава, поведінка і так далі. Також варто зазначити і про внутрішні якості людини, які можуть бути описані якісними прикметниками: її характер, емоції, почуття. Також в цей перелік може входити відношення людини до світу, до інших людей.

Б. Гаспаров зупиняється на положенні мовного образу з-поміж інших понять, які можуть бути пов'язані з ними. За його словами, мовний образ займає проміжне положення між мовним повідомленням та і думкою, що передається в цьому повідомленні [20, с. 288]. Тобто, іншими словами, мовний образ – це посередник між мовним повідомленням і думкою, яка втілюється у цьому повідомленні. Можна припустити, що спочатку йде думка, потім вона складається у мовний образ того, про що саме ця думка, а потім, завдяки

мовному образу – думка набуває чітких рис, і за допомогою мовного повідомлення мовець може висловити своє ставлення до того, що побачив або пережив. Також він стверджує, що присутність цієї проміжної ланки вносить відтінок в обговорення одвічних питань філософії, філології та риторики [20, с. 288]. Тобто, мовний образ навіть вносить свій вклад у вивчення інших дисциплін. Окремо в цих дисциплінах науковці зупиняються на проблемі співвідношення мислення і мови. Можна припустити, що саме завдяки мовному образу стає зрозуміло, як саме пов'язані мислення та мова. Оскільки є імовірність, що без побудови мовного образу та структуризації мислення неможливо буде зрозуміло і чітко висловити свою думку, неможливо буде влучно донести мовне повідомлення.

Т. Стексова детально зупиняється на мовному образі політика. За її словами, вживаність лексеми «політик» дуже частотна, та аналіз показав, що ця роль політика представлена іншими ролями, вживання яких дуже варіативне [48, с. 78]. Кожного окремого політика, можна припустити, характеризують по різному. Т. Стексова наводить приклади фраз, які використовуються народом для характеристики політиків. За її словами, діяльність політиків оцінюється невисоко, дивлячись на фрази, якими вони характеризуються: хтось може дров наколотити, а хтось наламати. Вони б'ються, «гріють руки», кидаються стільцями, роблять свою брудну справу [48, с. 79]. У висновку, мовний образ політика у свідомості народу постає перед нами переважно негативним. Люди, як бачимо, можуть використовувати метафоричні фрази для характеристики їх діяльності, використовують метафоричні порівняння тощо. З цього можна припустити, що мовний образ політика не є позитивним, що виражається у використанні слів та фраз, які несуть у собі негативне забарвлення.

Також Іріне Модебадзе стверджує, що мова для людини виступає носієм системи цінностей, які відображаються у мові. У носія мова – це один із форм концептуалізації світу, і та система цінностей, що створила культура носія, має

своє відображення у мові [59, с. 102]. Тобто, тут ми бачимо мовний образ системи цінностей, яка сформувалася в середині культури, для якої певна мова є рідною. Можемо прослідкувати зв'язок між культурою, системою цінностей та мовою: перші два поняття сформувалися в залежності одне від одного і отримали свій мовний образ. Тобто, у мові відображення має саме та система цінностей, яку створила культура [59, с. 102]. Далі, автор стверджує, що кожна окрема мова відображає окремий світогляд, те, як ставиться людина до об'єктів – визначається насамперед мовою [59, с. 102]. З цього можна зробити висновок, що мова навіть може визначати як ставлення людини до того чи іншого поняття, що у результаті формує її погляди, так і з цього випливає, що мова, інакше кажучи, може навіть формувати сприйняття людиною дійсності та формувати її діяльність.

У підсумку, науковці вбачають у мовному образі лексичне вираження світосприйняття певною людиною чи групою людей. Також, мовний образ може містити у собі певну інформацію про сприйняття світу навіть цілими націями – у їх мові вербалізовано переданий їм досвід, їх відношення і так далі. Також варто зазначити, що мовний образ у переважній більшості є описовим – адже без опису навколишнього світу та опису свого ставлення до нього просто неможливо донести до читача або того, хто досліджує його, саме уявлення про те, чого стосується мовний образ. Також варто зазначити, що мовний образ може формувати відношення до світу. Мовний образ може нести в собі як позитивне, так і негативне забарвлення, а може бути стереотипним.

1.3 Мовний образ і мовна картина світу

Мовна картина світу (МКС) – поняття відносно нове, яке з'явилося унаслідок розвитку філологічної науки. Воно є міждисциплінарним, оскільки було осмислено різними гуманітарними дисциплінами. У 19-20 ст. під МКС розумілося відображення об'єктивного світу у формах, які могла сприймати людська свідомість [50, с. 7]. Тобто, це відносно нове поняття відображає

об'єктивний світ і його категорії та форми. Варто зазначити, що це відображення також є доступним для людського розуміння. Далі, науковці Н. В. Уфимцева, О. В. Балясникова кажуть, що беручи до уваги загальне розуміння МКС, то у ньому вона відображає уявлення про реальний світ у системі категорій мови [50, с. 8]. Тобто, за допомогою мови можна дізнатися про те, як саме вбачається картина світу. Це говорить про те, що мова і уявлення про світ у всіх його поняттях та категоріях є тісно пов'язані, адже без одного не вийде чітко і зрозуміло виразити інше. Також, варто зазначити про два напрямки дослідження мовної картини світу: один із них пов'язаний з вивченням фрагмента мовної картини світу за даними лексики, яка належить певній мові [50, с. 10]. Тобто, перший напрямок вивчає самий феномен мовної картини світу, а конкретніше – обирає фрагмент цієї картини і вивчає те, що туди входить – насамперед, це лексика. Наступний напрям спрямований на дослідження фактів мови, в той час як МКС виступає інтерпретаційним полем [50, с. 10]. Отже, мовна картина світу може бути предметом дослідження, і також вона може виступати і як база або основа для дослідження самої мови, де мовна картина світу виступає інтерпретаційним полем. Тобто, на основі мовної картини світу досліджується сама мова.

Щодо мовної картини світу, також стверджується, що вона є частиною когнітивної парадигми та може залучатися до аналізу природних мов [63]. Тобто, з цього можна зробити висновок, що мовна картина світу займає певну роль у когнітивній парадигмі у лінгвістиці, оскільки мовна картина світу передає у собі сприйняття та відображення навколишнього світу. Також, варто звернути увагу на те, що за допомогою мовної картини світу проводиться аналіз природних мов. І це зрозуміло, адже мова тісно пов'язана з народом, і за допомогою аналізу можна точно дізнатися, яке враження, скажімо, має нація або окрема особа від світу, через який досвід пройшла і так далі, адже МКС – це переконання, які містяться в мові, в її словах, та що може свідчити про існування немовного світу та його предметів, що також може говорити про

риси та ознаки цих предметів [63]. Отже, з цього ми бачимо, що мовна картина – це не тільки досвід або світосприйняття, яке закладено в ній, але й набір переконань. І ці переконання або, скажімо, погляди, можна побачити, аналізуючи значення слів, фраз, речень і так далі. Тобто, відношення або переконання стосовно предметів, які існують у немовному світі, можна прослідкувати, звернувши увагу на те, що саме говорить група або окрема людина.

I. Кіреєвою наводиться ще одне визначення мовної картини світу: в її розумінні, поняття картини світу скоріше інформативне. Ті знання, які були отримані під час освоєння світу та були відображені у мові, позначають мовний проміжний світ, або та сама мовна картина світу [58, с. 40]. Отже, мовна картина світу є скоріше інформативним поняттям, яке несе в собі відомості про знання, отримані у ході освоєння світу. З цього можна зробити висновок, що мовна картина світу – це не тільки досвід, сприйняття, переконання, які притаманні людині або групі осіб, але і певний набір знань про навколишній світ.

Інший науковець, Л. Нікітіна, стверджує, що слово «образ» можна замінити на слово «картина», які є синонімічними [41, с. 97]. Далі йде детальне пояснення того, яка саме відмінність постає у поняттях «мовний образ» і «мовна картина світу». При розгляданні концептуального світу варто використовувати термін «МКС», а при розгляді окремого фрагмента дійсності – мовний образ [41, с. 97-98]. Тобто, тут автор детально зупинився на поясненні відмінності між цими двома поняттями: мовна картина світу – це загальне бачення світу, оточуючого середовища, всього, що у ньому може знаходитися. В той же час, термін «мовний образ» несе в собі зображення окремого фрагменту дійсності, який належить до цілої мовної картини світу. Повертаючись до досліджень інших науковців, які вже були наведені вище, можна також сказати, що не тільки мовні образи в себе включають певні лексико-семантичні групи і мають ієрархічне відношення, як відображення

окремого фрагменту дійсності, але й сам мовний образ може бути меншою частиною ієрархічної групи, в якій головну роль займає мовна картина світу. Можна сказати, що мовна картина світу займає найвищу ступінь у цій ієрархії, генералізуючи і збираючи усі мовні образи в одне ціле, які, кожен окремо, у купі складають достовірну і зрозумілу мовну картину світу. Також варто зазначити і про існування мовної і концептуальної картин світу. У розумінні науковців, концептуальна картина світу – це бачення світу усією нацією або групою людей, а мовна картина світу – сприйняття оточуючої дійсності певною особою. Також, варто зазначити, що вже було стверджено про здатність мовного образу розділятися на певні лексико-семантичні групи. Тут можна простежити ієрархію такого мовного образу. Тобто, узагальнене поняття в свою чергу може розбиватися на поняття менші, для більш детальної інформації і можливості дослідження окремих компонентів мовного образу.

Як стверджувалося вище, мовний образ – це спосіб вербального вираження мовної картини світу. Так само А. Яремчук розглядається і доводиться схожість мовної і концептуальної картини світу: «Хоча зміст понять “концептуальна картина світу” та “мовна картина світу” є цілком різним, відмінності між ними досить умовні, оскільки між зазначеними картинами світу відстежуємо зв’язок, як між мисленням [мовленням] і мовою» [56, с. 72]. Тобто, так само як мова і мовлення, ці дві картини світу хоч і є різними на перший погляд, насправді в них багато спільного. Можна припустити, що концептуальну картину світу можна ототожнити з мовою, а мовну картину світу – з мовленням. З цього виходить, що мовна картина світу – це особисте бачення мовцем світу, яке виражається у мовному образі цього світу. А концептуальна картина світу – це те, яким світ предстає перед нами, коли його особливості не виражені словесно.

Також, за словами Т. Бавус: «мовний образ є способом вербалізації концептуальної картини світу у свідомості мовця і виступає відображенням концепту в мовній системі або в індивідуальному авторському мовленні» [6,

с. 245]. З цього можна зробити висновок, що для Т. Бавус мовний образ – це також і індивідуальне авторське бачення картини світу, тобто як людина сприймає оточуючу дійсність – так вона і виражає це сприйняття на мові, словесно.

Далі, зупинимось на тому, як саме мовна картина світу може бути пов'язана з діяльністю народу. МКС поділяє світ і закріплює поділ словесними засобами, і ця інтерпретація виконується окремими особистостями, а отже, дослідниками було визнано, що у МКС відображена національно-духовна діяльність народу [62, с. 79]. Тобто, світ інтерпретується кожною людиною окремо, і ці інтерпретування, в свою чергу, відрізняються одне від одного на підставі різних досвідів та уявлень. На цій підставі можна зробити висновок, що на основі цих унікальних уявлень про світ та пережитого досвіду формується окрема національно-духовна діяльність народу. Також науковці можуть детально зупинитися на різних шарах мовної картини світу, існування яких може свідчити про те, що існують різні сторони мовного розвитку та, можна припустити, етапи. При розмові про лінгвістичну картину світу, як правило, залучають лексичний рівень, та вбачаючи в МКС «специфічний засіб репрезентації цінності мови» А.Б. Міхальов виділив кілька шарів МКС, а саме:

- 1) фонетичний;
- 2) паремічний (прислів'я, приказки, фразеологічні вислови);
- 3) граматичний,
- 4) дискурсний, або ситуативний... [62, с. 79].

Також варто зазначити, що лінгвісти, як було сказано вище, залучають сюди і лексичний рівень. Окрім нього, є ще декілька рівнів, які були наведені вище, що свідчить про різновекторність самого поняття.

Як вже було сказано вищезазначеними науковцями, мовний образ і мовна картина світу – взаємопов’язані поняття, хоч і мають певні відмінності. Мовний образ – це сприйняття окремого фрагменту дійсності, в той час як мовна картина світу більше стосується усієї дійсності. Вона складається з досвіду народу, його накопичених знань про навколишній світ та сприйняття та враження від цього світу. Мовна картина світу є багат шаровою, що свідчить про її різноманітність, не зважаючи на те, що саме поняття мовної картини світу є відносно новим, оскільки воно мало бути створене на підставі розвитку науки та виконання завдань, які вона потребувала. Це поняття пов’язане з різними дисциплінами, наприклад: точні науки (фізика, математика), філософія, лінгвістика.

Також варто зазначити і про різновиди картин світу – мовної і концептуальної. Концептуальна картина світу – це світ у цього початковій формі, який не виражений словесно, на який не накладається людський досвід та враження, уявлення. А мовна картина світу – це вже видозмінена концептуальна картина світу, коли вона досліджена, коли у людини або групи людей сформувалися певні уявлення про навколишнє середовище та були зібрані певні знання про неї.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОГО ОБРАЗУ РОСІЇ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ

2.1 Структура МО Росії

Для того, щоб провести дослідження мовного образу Росії, треба знати, з яких компонентів він складається. Виходячи з оглянутої теорії у першому розділі, нам стало відомо, що мовний образ може мати компоненти та складники, з яких він складається. Під час дослідження мовного образу Росії було виділено 4 основних компоненти, з яких він складається: це пропаганда, сектантство, беззаконня, багатство як щастя та безпека. В свою чергу, ці компоненти складаються з семантичних кластерів, кожен з яких вміщує в себе слова, які детально характеризують кожен окремий компонент. Ці слова можуть бути лексемами, якщо представлені одним словом, або словосполученнями, якщо представлені декількома словами. (Див. Додаток А, Б).

Семантичні кластери, або поля, з яких складаються компоненти МО Росії, представлені дієсловами, іменниками, прикметниками, фразами, стилістичними засобами. Було виділено використання таких стилістичних засобів, як порівняння та метафора. У контексті дослідження ці всі елементи аналізувались окремо, виводився характер їх конотації, наприклад, позитивний, негативний чи нейтральний.

Зупиняючись детально на дослідженні структури МО Росії, варто окремо виділити поняття мовного образу, компоненту мовного образу та семантичного поля (кластеру), представлених лексичними та стилістичними засобами, які, власне, в кінцевому результаті і описувались і на основі їх характеристики складався МО Росії.

Перше поняття, яке є базовим для цього дослідження – це мовний образ. Він являє собою суцільне відображення дійсності за допомогою мовних засобів. Також мовний образ може набувати, серед іншого, метафоричного чи символічного значення [86]. Отже, МО – це те, як відображена дійсність, та з-поміж іншого він може мати певні значення, до прикладу – метафоричні (як вже згадувалось, при аналізі МО Росії ми також працювали з метафорами).

Досліджуючи МО, ми мали виділити окремі його компоненти. Компонент може являти собою складову частину чогось [87]. У цьому дослідженні компонент – це складова частина МО, за допомогою компоненту ми мали змогу розчленувати МО та провести детальне дослідження кожного з них.

Компоненти, в свою чергу, поділялися на семантичні кластери, або поля. Семантичне поле в даному випадку – це сукупність пов'язаних за змістом одиниць, які відображають подібність явищ, які позначаються [88]. Наприклад, компонент МО Росії, секта, мав такі семантичні кластери, або поля, як *trainer*, *members*. А вони, в свою чергу, представлені лексемами, словосполученнями, стилістичними засобами.

2.2 МО Росії та методика його дослідження

У цій роботі ми дослідили МО Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого та усе можливе» та його структуру.

Дослідження включає в себе 7 наступних етапів:

1. Ознайомлення з темою роботи, збір теоретичного матеріалу з вже проведених досліджень по мовному образу;
2. Детальне ознайомлення з твором «Нічого правдивого і усе можливе»;
3. Детальний огляд та опис вже зроблених досліджень з вивчення мовного образу та мовної картини світу;
4. На основі прочитаного матеріалу відбулося виокремлення структурних компонентів МО Росії та розбиття їх на кластери, а

кластери – на лексеми, словосполучення та стилістичні засоби, на даному етапі до дослідження був залучений метод суцільної вибірки.

5. На основі відібраного шляхом методу суцільної вибірки матеріалу було проаналізовано лексеми, словосполучення, стилістичні засоби, а також СК та компоненти, в які входять ці СК.
6. Детальний опис мовного матеріалу, на основі опису якого був виведений загальний характер кожного семантичного кластеру, а семантичні кластери в свою чергу сформували характеристику компонентів, які дали нам розуміння МО Росії. На даному етапі був залучений описовий метод.
7. Детальний аналіз вираження МО Росії в українському перекладі – дослідження, якими мовними одиницями він перекладений та чи є схожі та відмінні риси у розумінні російського менталітету двома принципово різними націями – англомовною та україномовною.

Під час дослідження МО образу Росії в оригінальному тексті Пітера Померанцева було використано наступні методи: метод аналізу, описовий метод, метод суцільної вибірки. Під час дослідження перекладу було використано порівняльний метод.

Для початку роботи над з'ясуванням мовного образу Росії та того, які компоненти входять в його склад, було використано метод суцільної вибірки та метод аналізу. Метод суцільної вибірки передбачає виокремлення певних мовних одиниць із текстів для формування основного матеріалу дослідження [64, с. 176]. Отже, за допомогою цього методу ми змогли виокремити із тексту твору використання ЛО та навести приклади речень, в яких ці одиниці були використані. Аналіз в даному випадку передбачає фактичне розкладання певного цілого на складові частини, також дає можливість їх вивчити та виокремити певні поняття [94]. За допомогою цього методу було виокремлено 4 основні компоненти МО Росії та побудовано їх ієрархію.

Далі, після аналізу того, з чого складається МО Росії та виокремлення компонентів мовного образу, був використаний описовий метод. Оскільки завдяки цьому методу науковці можуть дати точний і повний опис мовних одиниць, то за допомогою цього методу ми змогли описати мовні одиниці, як структурні елементи МО Росії та їх поєднання з іншими елементами, їх вплив на формування мовного образу [99]

Також був використаний метод компонентного аналізу під час роботи з прикладами із твору для розбиття цих речень на окремі компоненти, що дало нам змогу прослідкувати зв'язки між лексичними одиницями та місце досліджуваних лексем у прикладі та їх вплив на контекст.

Отже, вищезгадані методи допомогли нам провести дослідження та з'ясувати сутність та структуру мовного образу Росії, описати лексичні одиниці, які формують собою цю структуру та разом з тим ми змогли виокремити із тексту використання цих одиниць у контексті.

2.3 Метод перекладацького аналізу як спосіб дослідити відтворення МО Росії у перекладі

Коли було визначено, з яких саме компонентів складається МО, ми залучили до дослідження метод перекладацького аналізу. За допомогою цього методу ми можемо порівняти тексти оригіналу та перекладу та встановити способи відтворення МО Росії в українському перекладі.

За допомогою цього методу ми проаналізували переклад компонентів МО та те, якими саме лексичними одиницями та стилістичними засобами вони були перекладені. Далі було визначено, чи зберігається у перекладі той самий зміст, який був присутній в оригіналі. Завдяки цьому методу ми змогли проаналізувати конотативне забарвлення в оригіналі та чи збереглось воно у перекладі українською мовою. У випадку, якщо сенс ЛО відходив від оригіналу – це означало, що для україномовної культури це поняття постає у іншому світлі.

РОЗДІЛ 3

МОВНИЙ ОБРАЗ РОСІЇ У ТВОРІ П. ПОМЕРАНЦЕВА

3.1 Проблематика твору «Нічого правдивого і усе можливе», його загальні положення

Книга Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе» - це історія життя цілої країни від першого обличчя. Автор цієї книги – британський телепродюсер та журналіст. Він є дитиною українського поета родом із Чернівців, який, коли Пітеру було всього 1 рік, емігрував із Києва до Заходу. Таким чином, автор книги мав доступ відразу до двох априорі різних культур: британської і пострадянської дисидентської. Пітер отримав гарну освіту в Англії, а потім вирішив повернутися до місць, яких сягає його коріння, і таким чином він опинився у Москві. Після розпаду Радянського Союзу він побачив, що держава почала стрімко змінюватися. Так, Росія почала стрімко летіти вгору, але, нажаль, так і застрягла у зоні турбулентності [98].

Після розпаду Імперії Зла до новоствореної Росії почали приїздити західні спеціалісти та експерти, аби витягнути цю нову державу на новий, європейський рівень. І люди, які щойно ледь оговтались від руйнації величезної імперії, почали з захватом переймати від заходу все, що могли. Автор книги і сам був одним з таких експертів, тому він був, так би мовити, в перших рядах спостереження за цим захватом і ентузіазмом.

Пітер Померанцев працював журналістом і телепродюсером в Росії з початку нульових, але події книги починаються ледь не через 5 років. Його стартом був телеканал «ТНТ», де він знімав документальні фільми. Також на цьому ж каналі було дуже багато шоу та розважальних каналів, які просто копіювали усі західні телепроекти. І саме ті програми і фільми, які відзняв П. Померанцев, і стали тлом його нової книги «Нічого правдивого і усе можливе». [98].

У творі зображається ілюзія свободи, пародія на західні сценарії. Зніманням розважальних програм влада відволікає людей від справді значущих подій, як би стверджуючи, що це неважливо. Доказом цього є той факт, що коли автор хотів відзняти сюжет про не дуже приємні події, які мали б висвітлити, до його ідеї поставилися неохоче. Продюсерам і режисерам було нецікаво дивитися сюжет про щось похмуре і невеселе. Їм треба розважати народ. Створювати ілюзію, що все добре. Створювати ілюзію вибору. А різноманітність розважальних програм має на меті впевнити людей в тому, що у них є право вибору. Хоча, насправді, цього права немає.

Ця книга – це документальний фактаж про все, що відбувалося на очах автора. Від відобразив дійсність, яку бачив, прикрашаючи її своїми художніми вміннями та доволі яскравою образністю. Автор приділив багато уваги різним сюжетам, аби показати нам багатошаровість та різноманітність проблем і фальшивих вірувань та переконань. Він вміло лавіює між ролями журналіста, який збирає інформацію та досліджує ті чи інші проблеми, і телепродюсером, який на меті має відзняти і показати людям те, що відбувалося, щоб вони мали змогу пережити події так, як пережили їх люди.

Реальність Пітера Померанцева у книзі «Нічого правдивого і усе можливе» - дволика, яка відрізняється від того, що виноситься на публіку, і того, що залишається за зачиненими дверима кожної приватної хати.

У всіх своїх спогадах автор скоріше симпатизує героям, в деяких ситуаціях – намагається стати на їх місце. Складається враження, що він їх розуміє. У своїй книзі він зобразив і дівчину, яка називає себе вишуканим словом «золотошукачка», і чоловіка, який презирливо ставиться до сучасного способу зняття фільмів, тому він пише сценарії сам і знімається в своїх фільмах також сам, і відома російська модель, яка потрапила у тенета секти, яка привила їй позицію жертви, що призвело до самогубства, і таких осіб, зображених у його книзі, дуже багато.

Метою автора було зобразити сучасну Росію у тому вигляді, у якому вона постає перед людиною, не затьмареною пропагандою або нав*язливими ідеями і віруваннями. Він хотів показати, як саме російська влада намагається поєднати таку величезну державу за допомогою одного дуже могутнього інструмента: телевізора. І який згубний вплив це може мати на людину. П. Померанцев підкреслює, що у цій державі нічого правдивого не існує, окрім тих кремлівських наративів, які звучать з телеекранів.

Росія Пітера Померанцева – це західний світ у кривому дзеркалі, доведений до абсурду. [98]

У свій час, ця книга стала також рушійною силою для розуміння того, яке обличчя насправді у сучасної Росії. У світлі початку російської агресії в Україні у 2014 році вона дала змогу західним жителям і політикам визначитися зі своїм ставленням до цієї держави. Твір начебто відкриває очі симпатикам російської влади, показуючи, що не все так райдужно, як могло би здатися. Наративи, які просуває Кремль у телеефірах та стверджує, що все прекрасно і все під контролем, не мають нічого спільного із життям, яке відбувається за його стінами. Що ця книга дає змогу побачити і майже пережити написані автором рядки, наприклад, про те, що у самій Москві, куди вкладається дуже багато грошей, в самому центрі є місце, де вся історична спадщина знищується, аби на її місці побудувати нову, аби підігнати цю сучасну державу під західні стандарти. Це говорить про те, що навіть у місті, яке кремлівська влада плекає і шанує, є місця, які зовсім занедбані та, здавалося б, нікому не потрібні. І люди, які, між іншим, там проживають, нікого не хвилюють. Знову ж таки: це гарний приклад того, як реальність, яку створює телевізор, різко відрізняється від реальності, у якій живуть прості люди.

Мета телеефірів в Росії – це «більше позитиву». Більше розважальних програм, більше цікавих передач, більше того, з чого б сміялися люди. Нікого не цікавить щось, що могло б хоч на мить відкрити очі росіянам. Їх не цікавлять так сильно документальні фільми, які хотів би знімати Пітер, їм не

цікаві трагедії, як от трагедія з моделями, які, попри своє гарне життя, покінчили самогубством, і коли потім розслідування привело його до секти, яка нав'язує людям модель жертви (тут можна окремо наголосити на тому, що таких сект в Росії дуже багато, з цього слідує висновок, що жити у стані жертви для росіян це природньо). Також був знімав і сюжет про бізнеследі, яку ув'язнили без підстав. Це говорить і про те, що судочинство в Росії також потерпає від беззаконня, і що воно дає змогу посадовцям, передусім, робити те, що їм заманеться, аби досягти своїх цілей або прибрати людей, які їм невігідні.

Також автор зачіпає проблематику вірувань. Іншими словами, сектанти щиро вважають, що Росія – це місце, яке єдине залишилось, не зачеплене Дияволом. Вони вважають себе останніми рятівниками світу, і дуже багато людей вважають себе месіями. І у них мається велика кількість послідовників, що свідчить про те, що віра у виключність та власне месіанство нормальне для переважної більшості народу.

Ця книга стала дуже популярною у світі. Вона була перекладена багатьма мовами, українською в тому числі, але очікувано, що російського перекладу у неї немає. Це ще раз свідчить про те, що те, що написано у книзі Пітером Померанцевим, має неабияку долю правди та справді може відкрити очі людям на справжній стан речей.

3.2 Сектантство як спосіб контролю свідомості

Перш за все, мовний образ Росії у творі П. Померанцева вміщає в себе багато компонентів, серед яких ми виділили три найважливіших, а саме: сектанство, пропаганда, беззаконня та багатство як щастя та безпека. Ці компоненти і формують загальний мовний образ цілої держави та її нації. Вони є найважливішими, оскільки проблема сектанства поширена по всій території Росії, так само, як і пропаганда, а беззаконня дозволяє владі, яка посилює свій вплив на країну, прибрати тих, хто якимось чином не хоче їм коритися. Вони

взаємопов'язані у формуванні альтернативної реальності, в якій живуть росіяни, а отже саме їм потрібно приділити увагу у цій роботі і проаналізувати, що саме входить в їх структуру.

Надзвичайно велику увагу П. Померанцев приділяє у книзі питанню сектантства. Цій проблемі у його творі присвячений цілий розділ. Здавалося б, сектантство – це лише невеличке захоплення, спроба втекти від реального світу, навмисне введення себе та інших в оману. Люди, які потрапили у пута сектанства, не бачать світ таким, яким він є насправді. Вони так само залежать від тих, хто керує ними, стають начебто маріонетками в їх руках та не мають змогу вибратися звідти неушкодженими ментально, оскільки пропаганда, втручання у спосіб мислення не може залишитися непомітною. Таких людей кличуть фанатиками. Вони чують лише себе та тих, хто має владу над ними. Вони як керовані іграшки, якими можна гратися, яких можна використовувати, і чим більше влада – тим менше здорового глузду залишається у підконтрольних бідолах. Вони геть не розуміють ні того, що вони роблять, ні того, що над ними просто знущаються, вдаючи, що світ навколо – проти них, і вони єдині обрані.

Та як на проблему сектанства дивитися, коли в ній потонула не невеличка група людей, а... ціла країна?

Щоб проаналізувати відтворення МО Росії в українському перекладі, потрібно зазначити, що переклад перед нами постає художнім, тобто, художній переклад має у вихідному документі художній твір. [97]. Використовуючи даний вид перекладу, перекладачу недостатньо просто дослівно перекласти текст книги чи віршу, до прикладу. Потрібно залучити до праці творчий підхід та мати навички до перекладу як такого. Також складнощі вносить і де, що вихідна мова твору – англійська – відноситься до однієї культури, світогляду, в той час як цільова мова перекладу – українська – відноситься до іншої культури. З цього виходить, що при дослідженні

відтворення МО Росії у перекладі українською мовою ми можемо зіткнутися з різним розумінням того чи іншого поняття.

Зупинимось детально на відтворенні першого компонента МО – це, як ми вже зазначили вище, сектанство, або секта. В оригіналі це слово постає перед нами іменником:

The Rose of the World wasn't the first sect I had encountered in Russia [84, с. 157]

У перекладі це ж речення виглядає наступним чином:

«Роза світу» - не перша секта, з якою я стикався у Росії [83, с. 255]

Тут ми бачимо, що англійське слово *sect* перекладається дослівно. Завдяки дослівному перекладу це поняття не втрачає свого початково сенсу та перекладач зміг передати те, що хотів сказати автор оригіналу. Також можна зазначити, що як в англійській мові, так і в українській саме поняття сектанства сприймається однаково, про що говорить наявність прямого українського еквіваленту.

Характеристика сектантства – один із важливих елементів мовного образу Росії у творі П. Померанцева. В склад цього компоненту входять такі семантичні кластери, як *trainer*, *members*, та іменне словосполучення *psychological training*. Ці іменники формують основний пласт поняття сектанства та дають нам змогу побачити, яку роль грає секта у житті росіян та як росіяни можуть сприймати сектантство.

Структурний елемент секти, іменник *trainer*, займає найголовніше місце в понятті секти:

The trainer tells the smokers they have a chance to change their lives and quit [84, с. 146]

You think about seeing the trainer tomorrow [84, с. 147]

You want to be the first to tell the life trainer you've managed to hug ten people as he told you to [84, с. 150]

В перекладі іменник *trainer* відтворюється наступними лексемами:

І тренер знову напосівся на них [83, с. 235]

Інструктор починає малювати все більше схем-стрілок... [83, с. 239]

Виходячи з використаних лексем, якими було перекладена назва СК, можна допустити, що для української мови людина, яка вчить чомусь інших на певних курсах чи так званих тренінгах, не просто тренує їх. Вона може так само і проводити інструктаж. Тобто, тут ми бачимо і теоретичний підхід до навчання (інструктаж), і практичний (тренування). З цього виходить, що для української культури як культури принципово відмінної навчання чомусь є річчю більш серйозною, люди відповідальніше ставляться до засвоєння нової інформації та освоєння нових навичок.

Тим не менш, англійський іменник був перекладений українським аналогом та у деяких випадках, як було згадано вище, замінений його наявним синонімом. З цього випливає, що для носія української культури людина, яка чомусь навчає – це людина, яка повністю посвячує себе і інших у процес навчання, це поняття має більш широке значення.

Автор твору приділяє багато уваги цій постаті, оскільки навколо нього відбуваються основні події. Перш за все, в структуру образу цього іменника входять не тільки прикметники, які позначають його зовнішність та характер, дієслова, але і те, як учасників «тренінгу» готують до його появи. Тут іменник *trainer* тісно поєднується з іншими, такими як іменне словосполучення *loud music* – гучна музика

The music is really loud, so loud it almost hurts [84, с. 143]

...залунала гучна музика... [83, с. 230]

Dark inside – всередині темно:

Inside it's almost pitch black... [84, с. 143]

Всередині вже було темно... [83, с. 230]

Іменник *darkness* – темрява:

...everywhere in the darkness [84, с. 143]

...розчиненими в темряві [83, с. 231]

Прикметник *silent* – тиша. Тут застосована морфологічна трансформація: англійський прикметник перейшов в український іменник.

Then everything is silent [84, с. 143]

Потім настає тиша [83, с. 231]

Вже тут ми бачимо, що один із семантичних кластерів сектантства, слово «trainer», також має відношення і до сприйняття простору, тобто, перед виходом тренера звучить гучна музика, люди опиняються у темному приміщенні, і перед самим виходом тренера люди затихають, як у передчутті чогось грандіозного.

Інші лексеми СК тренера як головної складової компоненту секти – це іменники та прикметники, які зображують його зовнішність та характер. Перший з них – це іменник, де використаний стилістичний мовний засіб - порівняння, яке так само зберіглось і у перекладі:

He has a face like a teddy bear... [84, с 143]

Обличчя цього чоловіка схоже на морду плюшевого ведмедика... [83, с. 231]

Тобто, при погляді на тренера у людини, в даному випадку – учасника тренінгу, небезпідставно виникне довіра. Далі йде ще одне іменне словосполучення, яке позначає стиль його одягу:

...baggy suit... [84, с 143]

...мішкуватий костюм... [83, с. 231]

Отже, тут мова йдеться про те, що у поєднанні із обличчям, яке вселяє довіру, його костюм також не говорить про те, що тренер може бути занадто суворим чи прискіпливим. Наступна фраза *bright tie* також характеризує тренера як людину розслаблену, нестрогу, імовірно, добру. Варто зазначити зауваження автора стосовно цієї краватки: він зазначив, що:

...One of those *silly* ties you get as a joke for Christmas [84, с. 143]

...викличною краваткою. Одна з тих краваток, яку дарують як жарт на Різдво [83, с. 231]

Отже, з точки зору іноземця певні елементи одягу виглядають не просто *bright*, але і *silly*, може навіть смішними. Та у перекладі викладач використав саме слово «викличний», тобто, поки для англомовного образ тренера скоріше буде смішним, для українців все, що стосується секти та маніпуляцій – має суто негативний характер.

Також варто зупинитися на прикметниках, які формують його характер: *angry*. Та це слово було перекладене за допомогою емпатизації: розлютившись. Тобто, для носія української культури, імовірно, не можна бути просто злим – скоріш за все, носій буде радше розлюченим, коли йому йдуть наперекір.

...says, suddenly angry [84, с. 144]

...раптово розлютившись, каже... [83, с. 232]

Очевидно, людина, яка планувала вчинити наперекір планам організатора, тут – просто вийти з кімнати, зіткнулась зі злістю. А тим часом тренер може проявляти і інші риси характеру: *gentle, caring* – ніжний турботливий. Такий прийом, як паралелізм, у даному перекладі говорить про те, що носію української культури біде більш очевидно, відміну від

англомовного, що це – саме маніпулятор, і сумнівів у цьому не буде майже з перших хвилин.

He seems suddenly gentle now, caring [84, с. 146]

Тепер він раптово надягає маску ніжного і турботливого [83, с. 236]

Маючи змогу різко змінювати стратегію поведінки, це формує характеристику тренера як людини брехливої, яка проявляє лише ті емоції, які потрібні на даний момент, аби утримати контроль над групою.

Отже, підсумовуючи складові зовнішнього образу тренера, можна визначити, що ззовні ця людина вселяє в себе довіру, розслабляє, складає враження веселої, простодушної та легкої особистості, яка не звертатиме увагу та такі важливі речі, як одяг, і не буде хвилюватися через те, що може виглядати смішно або цікаво. Тим не менш, завдяки підготовці до появи тренера, люди вже підсвідомо подавлені завдяки *loud music* та тому, що там *dark inside*, для того, щоб тренер, завдяки своїй відволікаючій зовнішності, мав змогу втертися в довіру. Антонімічні лексеми, як-от *angry* та *gentle*, доповнюють характеристику тренера, роблячи його неоднозначним, його характер невизначеним, але в той же час брехливим через надмірну гру для аудиторії. У перекладі стає очевидно та зрозуміло, що для україномовного в такій ситуації стало б більш ясным те, що інструктор – простий маніпулятор. По тому, як були перекладені лексеми, яка формують образ інструктора, можна зрозуміти також, що конотативне забарвлення цього поняття буде більше негативним, аніж для англомовного.

Далі зупинимось на дієсловах, які є складовими СК секти - тренера. Це такі дієслова та дієслівні словосполучення, як *talks, draws, shouts, walks, waves hands, argues*. Ця постать розмовляє і ходить по сцені доволі багато, утримуючи за собою абсолютну увагу аудиторії. Також тренер малює, зміщуючи увагу аудиторії з себе на візуальну змістову:

He brings out a huge white board and draws flowcharts [84, с. 143]

Він викочує величезну дошку і заходиться малювати графіки... [83, с. 232]

The trainer begins to draw more diagrams [84, с. 148]

Інструктор починає малювати ще більше схем-стрілок... [83, с. 239]

Тим не менш, коли люди починають тікати з-під його контролю, тренер починає активно жестикулювати та кричати, знову привертаючи до себе увагу:

This time he screams louder, longer, waving his arms in front of her face [84, с. 144]

Цього разу він кричить гучніше, довше, розмахуючи руками в неї перед обличчям... [83, с. 233]

Arguing: тренер дає людям ілюзію вибору, начебто він може бути неправий. У перекладі, тим не менш, це слово представлене у вигляді «стверджувати». Тобто, для україномовного суперечка – це більше розмова двох впевнених у своїх думках людей, в той час як для англомовного – це відкритий конфлікт.

...he had argued at the training that she was a “typical victim.” [84, с. 155]

На курсах він стверджував, що вона – “типова жертва” [83, с. 250]

Разом з зовнішнім виглядом та підсвідомою довірою від аудиторії, ця людина вже має неабиякий вплив. Тренер *gets their attention back*, тим самим змушуючи людину підкоритися його волі та тим самим провокуючи те, що зветься *crossed the Rubicon together*.

...has brought the audience around to his side ... [84, с. 145]

...переманює аудиторію на свій бік... [83, с. 234]

They have crossed a little Rubicon together [84, с. 145]

Щойно вони разом перейшли якийсь рубікон [83, с. 234]

...has their attention [84, с. 145]

...завоював їхню увагу [83, с. 234]

Отже, завдяки сукупній кількості усіх цих елементів складається характеристика тренера, який стоїть над учасниками тренінгу, має над ними контроль, може впливати на цілу групу та не тільки повертати увагу до себе, а і звертати їх на свою сторону. За допомогою *shouting, gesticulation* тренер так само підсвідомо може подавити учасників, і врешті-решт вони опиняються під його повним контролем.

Отже, дієслівна характеристика тренера вказує на те, що мета цієї людини – підкорити людей своїй владі та, можливо, створити ілюзію вибору, що передається у дієслові *to argue*. Та у перекладі значення дещо змінюється: для україномовного це скоріш розмова двох впевнених людей.

У підсумку, характеристика тренера як основної складової частини секти складається з таких слів та фраз, як *face like a teddy bear, baggy suit, silly, bright tie, argue, shout, walk and talk a lot, gesticulate, draw an audience's attention, cross the rubicon*. Образ складається сильним, владним, маючим контроль над ситуацією та людьми, тим не менш люди цього не помічають через надмірну довіру до, так би мовити, керівника. Іменникові, дієслівні та прикметникові лексеми та словосполучення, з яких складається характеристика тренера, у переважній більшості мають нейтральне забарвлення, а такі лексеми, як *argue, shout, tyrant, angry* та фраза *it hurts* – мають негативне значення, та лише дві лексеми – *gentle, caring* – можуть характеризувати тренера як позитивний.

Наступний структурний елемент сект, на якому варто зупинитися – це *members*. Без учасників секта існувати не може, і наступні слова детально демонструють їх можливу кількість та вік:

There are roughly forty people ... in their twenties [84, с. 143]

Було близько сорока осіб... за двадцять [83, с. 230]

Отже, з цього можна зробити висновок, що групи у секті можуть бути великими, і більшість з них – саме молодь, яким, можливо, ледь виповнилося двадцять років, так як саме молоді мізки найлегше промивати.

Наступний перелік лексем, які характеризують семантичний кластер *members* – це перелік прикметників. Іменне словосполучення *well looked after* говорить про те, що на самому початку участі у *sect* людина при своєму розумі, дбає про себе. Та далі йдуть інші слова та їх словникові аналоги: *lost*, *desorientated*, *stunned* – загублений, дезорієнтований, приголомшений:

From the moment you walk in you're lost, disorientated, somewhat stunned [84, с. 143]

Увійшовши, ви відчуваєтеся загубленим, дезорієтованим і дещо приголомшеним [83, с. 231]

З плином часу і зі зростанням впливу, очевидно, що учасник втратить впевненість у собі та буде розгубленим. Поєднання іменника «*member*» з цими прикметниками гарно характеризує мету секти збити з пантелику, змусити сумніватися, а згодом – взяти під контроль. Ще одне іменне словосполучення *get confused* - заплутуватись, підтверджує вище зазначене:

The more clever and alert you are, the more you focus on what he's saying and drawing, but it never quite makes sense, and you *get confused* all over again [84, с. 144]

І наскільки б розсудливими і уважними ви не були, і як би не концентрувалися на сказаному і намальованому, це все одно не має жодного сенсу, а ви все більше заплутуєтесь [83, с. 232]

Крики тренера, темнота – це все покликане на те, щоб людина заплуталась у собі та своїх відчуттях. *Uncomfortable*, тобто, коли людина внаслідок пояснень та сперечань відчувається незручно, також вносить ясність в те, як учасники по більшості своїх відчуваються на початку відвідин любого

сектантського курсу. Далі йде прикметник *outraged* – обурення, як реакція на спроби встановити контроль над свідомістю. В той час як в оригіналі це прикметник, у перекладі це іменник, тут застосована морфологічна трансформація:

You find yourself first outraged and then slowly nodding [84, с. 145]

І ви спочатку відчуваєте обурення, а потім повільно киваєте [83, с. 235]

Отже, завдяки цим прикметникам ми можемо простежити формування характеристики *members*: вони *got confused, lost, desorientated*, можуть бути *outraged*. Це все вказує на те, що, будучи учасником секти, людина стає нестабільною та нездатною простежити за своїми емоціями, тренер вибиває землю у них з-під ніг.

Ще один важливий елемент *CK members* – це перелік дієслів. Слово *cry* зустрічається найчастіше та перекладене словниковим аналогом «плакати»:

She would cry at night [84, с. 154]

Ночами вона плакала [83, с. 250]

She breaks down afterward and cries... [84, с. 146]

Потім вона не витримує і заходиться плачем [83, с. 236]

Під час сеансів, коли люди починають ділитися своїми переживаннями, а на справі – тренер плавно змушує їх розкривати свої душі, учасники переживають горе та розпач. Будучи свідком *tears*, тренер розуміє, що душа відкрита, а отже, контроль можна поглиблювати далі. Також має вагу фраза *feel close* – почуватися близьким:

You feel very close, closer than anyone you have ever known... [84, с. 147]

Тепер ви відчуваєтесь... дуже близьким до інших людей... ближчим, ніж до кого-будь, дотепер вам знаного... [83, с. 237]

Очевидно, люди діляться переживаннями, відкривають свої серця та розуміють, що їм співчують, вони починають довіряти також одне одному. Наступне фразове дієслово позначає те, як учасника секти сприймають родичі: *seem strange*. Фраза *shrug it off* тут перекладена як «не звертати уваги», тобто, тут було використане художнє зменшення у перекладі – літота. Наявність літоти у цьому випадку говорить про те, що, імовірно, для носія української культури щось ігнорувати та не звертати уваги на речі, які стосуються Росії є більш природнім, ніж для англомовного читача.

Your relatives or roommates notice that you seem strange, but you shrug it off [84, с. 147]

Ваші родичі та сусіди помічають, що ви дещо дивний, але ви не звертаєте на це уваги [83, с. 238]

Після довгих годин, проведених у приміщенні разом з іншими учасниками та тренером, людина починає змінюватися, імовірно, сумніватися у своєму житті. Також лексема *members* позначається дієсловом *to shout*, що у перекладі постає перед нами у вигляді словникового еквівалента «кричати»:

...some in the audience begin to shout at them... [84, с. 146]

...дехто з аудиторії почали кричати на них... [83, с. 235]

And if you were sympathetic to the young man when he was late, you now find yourself shouting... [84, с. 148]

І якщо ви співчували молодому чоловікові, коли він запізнився, то тепер ловите себе на тому, що на нього кричите... [83, с. 238]

Зупиняючись на іменниках, які характеризують СК *members*, найпоширенішою є лексема *victim*. Вона зустрічається і тоді, коли це слово згадує тренер велику кількість разів:

...was a typical victim [84, с. 148]

...вона – «типова жертва» [83, с. 250]

...And the fact you're feeling so sorry for this girl means you're a victim too [84, с. 149]

А той факт, що ти відчуваєш жаль за цією дівчиною, означає, що ти також жертва [83, с. 240]

Ця лексема переважає у мовленні тренера, її постійне повторення поступово може вплинути на сприйняття та свідомість учасників секти. Варто зазначити, що тренер не використовує лексему «victim» у загальному значенні, він називає жертвами кожную конкретну особу. Тобто, вже тоді починає прививати людям жертвне бачення світу. Та навіть не тренер є причиною того, що учасникам прививається мислення жертви, самі учасники згодом самі починають використовувати це слово дуже часто, подекуди навіть викрикуючи це слово один в одного:

“You're just a victim,” they shout... [84, с. 148].

Ви просто жертва, - кричать вони... [83, с. 239]

Через деякий час ця лексема починає звучати і від інших учасників, вони, перебуваючи під владою тренера, вже вірять кожному його слову та починають потроху повторювати його слова та думати так, як скаже він:

The life trainer doesn't even have to tell them anymore what they should think [84, с. 148].

Інструктор тепер навіть не мусить говорити їм, що вони повинні думати. [83, с. 239]

Лексема victim не сильно відрізняється по забарвленню від оригіналу. Це слово, яке в оригіналі постає перед нами іменником, у перекладі також виступає іменником. Такі слова, як «кричати», «жаль» у поєднанні з іменником «жертва» лише доводять те, що у перекладі це слово також виступає перед нами у суто негативній конотації.

Отже, складові компоненти *member* складається перш за все з дієслівних лексем, які позначають *cry*, *shouting*, та які несуть в собі негативне забарвлення. Також присутні позитивно забарвлені фрази, як-от *feel close*. Є і нейтральні дієслівні словосполучення, наприклад, які позначають дію *shrug it off*, яка перекладена за допомогою словосполучення «не звертати уваги» – невизначеність у своїх почуттях, та виглядання дивним з точки зору родичів або друзів.

Прикметникові лексеми за більшістю своєю мають негативне значення, оскільки означають розгубленість, збитість з пантелику, незручність, розлюченість і так далі. Тим не менш, присутні і лексеми, як-от *clever*, *alert*, які мають позитивне забарвлення, і характеризують учасника секти, його стан до того, як тренер привернув його до свого контролю.

Іменникові лексеми, які прямо пов'язані з учасниками і є найголовнішим характеризуючим елементом цієї лексеми - це слово *victim*. Воно має негативне значення та дуже часто використовується як тренером, так і його «підопічними». У перекладі конотативне забарвлення цього слова залишається так само негативним.

У підсумку, характеристика лексеми *members* складається зі слів, які у переважній більшості несуть негативне забарвлення та, на початку використовувані лише тренером, згодом починають вживатися і самими учасниками.

Останній СК sect, на якому варто зупинитися – це *psychological training*, під який маскується sect.

Це словосполучення було перекладено дослівно лише у мові одного з учасників, в той час як загалом використовувалась проста іменникова лексема «тренінг» - тут наявна така перекладацька трансформація, як узагальнення:

...те, що вона називала «психологічними тренінгами». [83, с. 226]

Всі учасники тренінгу... [83, с. 230]

Зазвичай, цей так званий тренінг характеризується словами, в яких несеться інформація про мету існування: *transformation, effectiveness*. Будучи представлені в оригіналі іменниками, у перекладі ми бачимо, що зміст слова у контексті не змінився. Лексема «*transformation*» означає так звану зміну особистості у ході участі у «*psychological training*». Постійно використовуючи це слово, тренер чинить тиск на учасників:

We've come here to transform [84, с. 144]

... Their transformation starts now, today... [84, с. 144]

...їхня трансформація починається тут і тепер, цієї хвилини... [83, с. 233]

...you are changing, transforming toward a brighter, more effective life [84, с. 145]

Як ми вже помітили, слово *transformation* вживається у поєднанні з іншим, це – *effectiveness*.

В той же час, іменник *effectiveness* у перекладі представлений у вигляді прикметника, як і оригіналі:

«Трансформація», «ефективний», «яскравий»: коли ви йдете додому, ці слова... [83, с. 237]

Наступна дієслівна лексема – це *to think*. Очевидно, коли людина потрапляє в секту, через підсвідому довіру до тренера, будучи розгубленою та збитою з пантелику, а згодом – маючи довіру до інших, постійно чуючи такі позитивно забарвлені слова, як «*effectiveness*» та «*transformation*», людина поступово припиняє мислити. У перекладач зміг у своїй роботі передати читачу початковий зміст сказаного, виходячи з того, що переклад був зроблений дослівно:

...I can't think critically [84, с. 151]

...я не здатен мислити критично [83, с. 244]

...the trainings are all about learning not to think, your thinking holds you back ... [84, с. 151]

...курси призначені не для розвитку мислення, мислення тягне вас назад... [83, с. 244]

...and because you're not thinking you should sign up now [84, с. 151]

...і саме через те, що ви не мислите, вам варто терміново записатись [83, с. 244]

В даному контексті ця лексема, яка має здебільшого нейтральне значення, використана у поєднанні з часткою «not», що дає їй негативне забарвлення. Отже, як характеризуючий елемент СК *psychological training*, слово «to think» набуває саме негативної конотації. Люди згодом справді припиняють мислити, і волонтери вже відкрито змушують їх підписувати певні папери, не маючи страху прямо вимовляти фрази про те, що людина припинила мислити. Використання метафори в фразі *thinking holds you back* вказує на те, що значення мисленню приділяється дуже велике, якщо до нього використане слово, яке може використовуватись переважно до людей, оскільки в даному контексті йдеться про буквальне стримування. Секта змушує людей припиняти думати, зводить їх увагу на те, що вони – жертви, чинить на них тиск, і головна мета, справді головна, на відміну від так званих трансформацій – врешті-решт досягнута.

У підсумку, склад СК *psychological training* як ще одної складової *sect*, складається з таких позитивно забарвлених слів, як *transformation*, *effectiveness*, та слова у нейтральній конотації, яке у контексті секти набуває негативного значення: *not think*. Ми бачимо, що слова «transformation» та «effectiveness» дають учасникам фальшиву мету відвідувань, закликають до змін, поки потроху досягається справжня мета, і доказ того, що вона досягнута

– це те, що волонтери вже, не соромлячись, відкрито наголошують на цьому перед учасниками.

Отже, в той час, як в оригіналі ми маємо іменник, тобто те, що вказує на те, яке ж це може бути поняття, що воно з себе представляє, або іншими словами – синонім до психологічного тренінгу, у перекладі ми стикаємося радше із описом цього так званого тренінгу. Оригінал нам наводить слова-синоніми такого СК, як психологічний тренінг, а переклад нам дає більш детальну інформацію про те, яким цей тренінг може бути: ефективна трансформація. Тобто, в оригіналі психологічний тренінг представлений двома лексемами, а в оригіналі – іменним словосполученням.

Отже, характеристика секти як структурного компонента МО Росії складається з таких СК, як *trainer* – тренер або інструктор, який має скоріше негативне значення через те, що хоч і викликає у людей довіру через зовнішність, яка виражена лексемами та словосполученнями зі стилістичними засобами *face like a teddy bear, bright tie, silly, baggy suit*, та все ж багато кричить, злиться, часто використовує у відношенні до учасників слово «victim» - жертва. Також сектантство складається з СК *members* - учасники, який здебільшого негативно забарвлений, оскільки учасники розгублені, дезорієнтовані і так далі. Дієслівні лексеми, які використовуються найчастіше - *to cry* – мають негативну конотацію, а інші, такі як фразове дієслово *feel close*, використовуються дуже рідко та мають на меті відкрити душу людини та втертися їй в довіру. Та останній компонент – *psychological training* – що у перекладі представлений як «тренінг», який з одного боку має позитивне значення завдяки словам «transformation» та «effectiveness», та лексема «not think» вказує на справжню мету тренінга-секти: змусити забути людей, як мислити, що дає негативну характеристику.

У підсумку, виходячи з того, що усі елементи образу секти мають негативне значення, обманюють учасників, а мета участі є так званим перевертнем, який ховається за гарними словами, можна винести, що характер

самої секти виступає перед нами в негативному ключі, як організація, яка обдурює людей, і до того ж яка має підтримку телебачення.

Характеристика секти, будучи одним з головних компонентів МО Росії, вже дає нам побачити, яким з одного боку виступає МО Росії: оскільки секти поширені по всій Росії і мають підтримку телебачення, яке має доступ ледь не до кожної оселі, то образ країни також набуває здебільшого негативного значення, як країни, яка обдурює людей, змушує їх не мислити, прививає їм ментальність жертви та привчає до того, що тренеру, організатору краще вірити.

Компонент «секта», яка скаладеться з наступних семантичних кластерів: *trainer, victim, psychological training*, в оригіналі - конотативне забарвлення цих компонентів виступає перед нами суто негативним через негативне забарвлення слів і словосполучень, які входять у ці семантичні кластери. У перекладі ж ситуація не сильно відрізняється, оскільки ми бачимо, що ці СК були перекладені дослівно та завдяки цьому не втратили свій змістовний зв'язок з оригіналом.

3.3 Пропаганда як складова МО Росії

Пропаганда займає чи не найважливіше місце у творі П. Померанцева, оскільки непрямі згадки та посилання на неї можна знайти не у якомусь окремому підрозділі, а по всій книзі. Цей феномен не називається прямо, тим не менш, елементи, з яких складається пропаганда, дає нам відчуття невидимої присутності «лагідного» нав'язування та прихованого тотального контролю, який прикривається благими цілями.

Пропаганда виступає у тісному поєднанні з проблемою сектантства в Росії, оскільки, як нам вже відомо, сектантство покликане на те, що відняти у людини знатність тверезо мислити, втертися в довіру та загалом несе в собі негативну конотацію феномену, який, прямо кажучи, зомбує населення країни. Проблема пропаганди поступає дещо в іншому.

Як і в оригіналі, в перекладі це поняття представлено іменниковою лексемою:

Twenty-first century Ostankino mixes show business and propaganda... [84, с. 10]

...інші шоу на Першому каналі є пропагандою? [83, с. 282]

Характеристика лексеми *propaganda* вміщає в себе чотири елементи, які формують собою основний пласт поняття: *TV, Ostankino, President, positive stories*. Вони всі переплетені між собою та мають багато спільних рис, тим не менш, варто зупинитися на кожному окремо, оскільки кожний елемент грає унікальну роль у формуванні пропаганди та створює суцільну мовну картину світу.

Елемент пропаганди – *television* – посідає найголовніше місце у структурі. Ця лексема також і згадується велику кількість разів. Телебачення в оригіналі представлено іменниковою лексемою:

But in Russia, working in television is about more than being a camera... [84, с. 9].

TNT makes hooligan television... [84, с. 11].

...I'm going to put her on television, and that changes everything.. [84, с. 13].

I work in television. Factual television [84, с. 8]

У перекладі у цьому реченні СК перекладений лексемою «телебачення», що відповідає словниковому еквіваленту. Сильної змістовної різниці немає у розумінні цього поняття різними культурами, а такі слова, як *successful, industry, channel, show, to boom* – перекладаються такими українськими аналогами, як «успішний», «(теле)індустрія», «канал», «бум».

Працюю на телебаченні. Документальному телебаченні [83, с. 7]

В цих прикладах лексема «television» використана у різних контекстах, наприклад, поява на телебаченні, телебачення, націлене на різних людей. Це означає, що телебачення доволі розповсюджене по всій Росії та займає неабияку роль у житті людей. Окремим елементом цього поняття виступає іменникова лексема *industry*:

I was flying into Moscow in 2006 because the television industry, like everything else, was booming [84, с. 8].

У випадку з лексемою *to boom* перекладач використав транскрипцію.

...тому що телеіндустрія, як і все інше, переживала бум [83, с. 7]

Якщо лексема «television» передає в собі скоріше абстрактне поняття, яке може бути не прив'язаним до чогось конкретного і зазвичай є нейтральною, то іменне словосполучення «television industry» вже прямо вказує на те, що поширення телебачення або його необхідність призвела до потреби створення цілої індустрії, яка не просто була створена і покликана розвиватися, вона *was booming*, що означає ріст, процвітання. Спираючись на те, що слово «television» саме по собі не несе в собі негативної конотації, трансформація його у іменникову фразу на основі суспільної потреби може так само і змінити характер забарвлення з нейтрального на негативне. І це забарвлення залишається незмінним так само і у перекладі:

The premise for most Western shows is what we in the industry call “*aspirational*”: someone works hard and is rewarded... [84, с. 121]

Передумовою для більшості західних шоу є те, що ми в цій індустрії називаємо «жаданим»: хто важко працює і як винагороду... [83, с. 197]

But in Russia that type ends up in jail or exile [84, с. 121].

Але в Росії цей тип закінчує тюрмою або вигнанням [83, с. 197]

But when TNT made Russian versions, they flopped [84, с. 121].

Але коли ГНТ зробив російські версії, вони провалились [83, с. 197]

Іншими словами, навіть не дивлячись на те, що TV процвітає та, імовірно, набуває неабиякого поширення, у питанні адаптації західних шоу вона зазнає краху, оскільки, як було вказано у прикладах вище, ці формати не підійшли через просту ментальність російського народу: якщо ти тяжко працюєш та хочеш винагороди – ти радше отримаєш заслання та покарання. Тут ми можемо прослідкувати деградацію оцінки TV з нейтральної, скоріше позитивної, яка націлена на широкий спектр аудиторії, до негативної, тому що навіть не дивлячись на так званий «успіх» розвитку, все ж телеіндустрія не в змозі навіть адаптувати західні проекти.

Наступна прикметникова лексема, яка вносить ясність в характер телебачення – це *successful*. Ця лексема своєю наявністю вказує нам на істинну мету спроби адаптації західних проектів, ба більше – охочої співпраці з автором твору:

Russians are convinced Londoners know the alchemical secret of successful television... [84, с. 9].

...алхімічний секрет успішного телебачення... [83, с. 8]

Тобто, робітникам індустрії край необхідна допомога людей із принципово іншого світу для побудови успішного телебачення, оскільки його телевізори є майже у кожного громадянина, і успішне телебачення зможе об'єднати усю величезну країну Росію:

In a country covering nine time zones, one-sixth of the world's land mass, stretching from the Pacific to the Baltic... TV is the only force that can unify and rule and bind this country [84, с. 9]

У країні з дев'ятьма часовими поясами, що простягається від Балтійського моря до Тихого океану... телебачення – це єдина сила, яка здатна об'єднати, керувати й обмежити [83, с. 274]

Отже, тут проблема полягає не стільки в необхідності розвитку телебачення через наявність телевізорів у кожній оселі. Як ми бачимо, країна настільки велика, що навіть люди живуть в різних умовах, в різних часових поясах, і принципова відмінність між ними може бути достатньо велика для того, щоб легко змусити їх жити, як окремі міні-нації. А тому телебачення, іншими словами – єдиний порятунок. Використання ще однієї метафори *can unify and rule and band* також нам підказує те, що якщо на телебачення було перенесено те, що зазвичай роблять лише люди, говорить про його виключну важливість в управлінні країною. Телебачення, так би мовити, керує людьми, а не навпаки.

Іменникова лексема *show* дає розуміння того, що саме пропонує телебачення під час своїх ефірів:

Лексема *show* перекладається наступним чином:

... hit reality ... show... [84, с. 9].

...гітове реаліті-шоу... [83, с. 8]

В той час, як іменне словосполучення *talent show* з лексемою *show* в головній ролі було перекладене геть по іншому:

... or talent show [84, с. 9].

...або змагання талантів [83, с. 8]

В даному прикладі ми бачимо, що перекладач використав семантичну трансформацію та замінив слово «шоу» на «змагання». Тут можна припустити, що для англомовних людей шоу, на якому люди демонструють свої таланти – це спосіб провести час та подивитися, хто що вміє, так само як і продемонструвати свої вміння для учасників. У протиположності оригіналу, для української культури, можливо, місце, де люди демонструють свої таланти – це спосіб не просто показати, а здобути першість у вміннях, довести свою

унікальність та проявити свою конкурентоспроможність. Тобто, тут ми бачимо запал до боротьби.

Перелік трьох різних видів шоу як раз і можуть бути орієнтовані на різноманітну аудиторію. Reality show, talent show – все це видовища, те, що провокує у людини емоції, збуджує інтерес. Такі шоу будуть задовольняти потреби людей, які хочуть подивитися телевізор, таким чином, їх увага буде прикута то телеекранів та поки людина зможе віднайти в ефірі щось, що може їй сподобатися (не варто забувати те, що продюсери націлені на досягнення успіху телебачення до тої межі, що ладні запрошувати людей з інших країн), то тих пір Росія буде об'єднаною і пропаганда буде діяти. А оскільки телевізор – чи не єдина важійна сила (навряд більшість населення піде до сект для того, щоб держава могла їх зазомбувати), то треба докласти максимум зусиль, щоб гігантська країна не розвалилася зсередини. Щось її має тримати. Використання слова *trashy* у негативній конотації означає, що ці шоу не обов'язково мають відрізнятися якістю, а отже, як і у випадку з сектами, можна припустити, що низькоякісні сюжети приберуть у людини потребу думати, коли можна просто дивитися та насолоджуватися.

Наступна іменникова лексема *channel* нерозривно пов'язана з *television*, оскільки усі шоу, які можуть показуватися, сортуються по каналам за їх видом і метою впливу на людину. Також, ця лексема вживається доволі часто та у перекладі представлена у вигляді словникового еквіваленту:

...how Russian TV channels were structured [84, с. 42].

...як влаштовано структуру російських телеканалів [83, с. 65]

...Russian TV channels are organized like any Western TV station [84, с. 42].

...російських телеканалів були організовані, як будь-яка західна телекомпанія [83, с. 65]

Тобто, у цих дієслівному та іменному словосполученнях вагу має не лише те, про що розповідають нам ці канали і хто допомагає з інформацією на цих каналах. Мова також йде і про структуру, і, як видно з останнього прикладу, робота у російському телебаченні іноземних фахівців дала свій результат: структура каналів стала орієнтуватися на європейську.

Варто зазначити, що дивлячись на Європу і запрошуючи іноземних фахівців, люди будуть бачити, імовірно, що якщо іноземці працюють на телебаченні, приймають участь у зйомках, то, очевидно, їм, вітчизняним телевізійникам, можна довіряти. Таким чином, спробами піднести успіх телебачення, різноманітною кількістю каналів та шоу, які орієнтовані на різні групи людей, ми можемо простежити цілеспрямовані спроби побудувати у людей довіру до себе.

...24/7 news channel broadcasting in English ... [84, с. 44]

Іменникова лексема *news* вносить в структуру телебачення ще одну характеристику: інформація, яка подається в телевізорі, покликана не тільки розважати людей, а і доносити певну фактичну інформацію, сповіщати про останні події. Втім, чи є ця інформація правдивою, ставиться під сумнів:

Of course they all wondered whether RT would turn out to be a propaganda channel [84, с. 45].

Певна річ, усі вони цікавилися, чи RT, бува, не пропагандистський канал [83, с. 70]

Отже, у підсумку структурний елемент пропаганди – телебачення – постає перед нами як основний пласт пропаганди. Воно має бути *successful*, і для цих цілей телевізійники можуть запросити іноземних фахівців. Телебачення вміщає в себе *channels*, мета яких – задовольнити «розважальні» потреби різних людей та показати там *show*, які відволічуть населення країни від імовірних проблем. З цього виходить, що мета телебачення, перш за все, є негативно забарвленою, не зважаючи на те, що лексеми *successful*, *industry*,

boom, channels, show позитивно або нейтрально забарвлені, їх забарвлення змінюється на негативне через аналіз їх конотації, – це замилування очей, збивання уваги з чогось серйозного на речі, які можуть точно зацікавити з причини того, що телебачення – єдина сила, яка здатна *unify* таку велику країну, як Росія.

Отже, підводячи підсумки по перекладі даного СК, більшість лексем було перекладено словниковими еквівалентами. Було також використане транскодування для збереження сенсу сказаного у цільовій мові перекладу, та зміна слова у перекладі, що виходило з різного розуміння поняття «шоу талантів» (для англійців – це скоріше спосіб приємно провести час, розслабитися, а для українців – це заклик до змагань, боротьби).

Ми вже проаналізували лексему *television*, та й вона пов'язана з наступною іменниковою лексемою – *Ostankino*. Це організація, яка контролює телебачення, саме в ній народжуються різні канали. Виходячи з того, що це власна назва, перекладач відтворює її за допомогою транслітерації:

But though my road would eventually lead back to Ostankino... [84, с. 10].

Але хоч доля, врешті-решт, приведе мене знову до “Останкіно”... [83, с. 11]

Маючи справу з телебаченням, людина не матиме іншого вибору, аніж як співпрацювати з Останкіно, що підтверджує те, що це – сила, яка контролює те, що показується в телевізорі. Воно має таке іменне словосполучення, як *twisted strategies*, очевидно, для того, щоб людина, хоч і дивиться телевізор та розуміє, що вона дивиться, заплутаність, скажімо, шоу, яка може виходити наслідком заплутаних стратегій, знову ж таки, може потроху збивати з пантелику і робити це так, що людина цього навіть не помітить або принаймі не зверне на це увагу. І найголовніше – твердження про те, що Останкіно – це поєднання шоу-бізнесу та пропаганди. Коли людина настільки поглинута переглядом телевізору, що не звертає увагу на «лагідне» збиття з пантелику,

виходить, що можна потроху впроваджувати пропаганду, втиратися в довіру, давати глядачеві те, що він хоче, і поступово переводити його увагу з того, що приємно, на те, що потрібно.

Іменникова лексема, яка нерозривно пов'язана зі словом «Ostankino» - *producers*.

...You can't trust producers, they're all crooks... [84, с. 33].

Не можна довіряти продюсерам, усі вони шахраї [83, с. 290]

Настільки пряме пояснення того, хто ж такі продюсери, знову підтверджує той факт, що телебачення має *success* – успіх у збитті уваги глядачів. Як у випадку з сектами, коли людей прямо підштовхували до підписання паперів, аргументуючи це тим, що вони припинили думати, тут так само означає, що телевізійники не бояться, що проти них, скажімо, можуть виступити люди. Люди зайняті переглядом шоу, і поки їх увага належить телевізору – продюсери діють у своїх інтересах.

...TV producers are paranoid about surrendering even a smidgen of control [84, с. 50]

...телевізійні продюсери параноїдально бояться втратити навіть крапельку контролю [83, с. 79]

Очевидно, контроль, які тримають телевізійники, занадто великий і має грандіозне значення для тих самих продюсерів. А його втрата може означати одне: поступовий неочевидний розвал ТБ. Допоки продюсери контролюють те, що показується на телеекранах, уся країна буде під їх владою, об'єднана та єдиногосна. В оригіналі конотативне наповнення виступало перед нами скоріше негативним та мало певну схожість з інструктором або тренером, що входив до сектанства. Та слова, які конотативно пов'язані з цьою лексемою, різняться у перекладі та оригіналі. То *worship* перекладений словниковим відповідником «обожнювати».

Ostankino producers who make news worshiping the President... [84, с. 176]

...останкінські продюсери, які вдень створюють новини, де обожнюється Президент... [83, с. 286]

Пропаганда, яка поступово входить на телебачення, привертає цікавими різноманітними шоу увагу на себе, призводить поступово до того, що продюсери та інші телевізійники потроху набираються сміливості та починають в *news*, яким вистачає каналів, «worship» the President – поклонятися президенту. Ці люди справді мають владу, якщо в змозі контролювати телебачення великої країни та поступово прививати людям схильність до президента, коли насправді може бути багато громадян, які не оцінюють позитивно його дії.

Наступна лексема, яка також стосується слова «Ostankino» - це *offer*.

...Ostankino wants to make me an offer [84, с. 170]

...“Останкіно” хоче зробити мені пропозицію [83, с. 290]

I have told the people at Ostankino I won't take up their offer [84, с. 178]

Я сказав людям з “Останкіно”, що не прийму їхньої пропозиції [83, с. 290]

Хоч вона і використовується не так часто, все ж вона має вагу, оскільки її присутність як структурного елемента Останкіно прямо вказує на те, що образ цієї організації вже формується потужний, настільки потужний, що вони можуть користуватися своєю позицією та пропонувати будь-що іншим, в даному випадку – автору твору, який як раз працює в телебаченні. Хоч це слово і має нейтральну конотацію саме по собі, в даному контексті воно скоріше набуває позитивного значення через те, що Останкіно пропонує можливості. А знаючи, що телебачення – рушійна сила в Росії, то і можливості і їх наслідки можуть бути великими, грандіозними.

Тісно пов'язаний з іменниковою лексемою «offer», *chance* також вносить ясність в кінцевий образ Останкіно як організації, яка присутністю потужних продюсерів формує приховану владу над увагою глядачів, а тим, хто тут працює, грубо кажучи, відкриває двері в інший світ.

...Ostankino will only give you this chance once [84, с. 178].

“Останкіно” дає вам цей шанс лише раз... [83, с. 290]

Навіть маючи пропозиції, які можна дати іншим людям, слово «chance» вказує на те, що бажаних багато. А тим, що телевізійники Останкіно дають шанс лише один раз – означає, що попередні заманювання пропозиціями і різкий крок назад словом «once» тільки сильніше привертає увагу людини. Людина починає думати, що вона – особлива, спостерігаючи «щире» бажання продюсерів працювати з нею та потім довідуючись, що такий шанс, виявляються, дається лише один раз. Працівники Останкіно, як в секту, заманюють людей, вкладають їм в голову думки про те, що вони – особливі, та з такої подачі люди починають викладатися на 100%, що і призводить у поєднанні з співробітництвом з іноземцями до успішності телебачення.

Підводячи підсумки, можемо сказати, що іменникова лексема *Ostankino* складається з таких елементів, як іменникові лексеми *producer*, *offer*, *chance*. Образ Останкіно постає перед нами як організації, конотація якої позитивно забарвлена через лексеми *offer*, *chance*, які даються людям, які потенційно можуть там працювати, хоч і, **можливо**, будуть в омані того, що вони особливі, та значення лексеми «producer» нівелює позитивне забарвлення попередніх слів, оскільки продюсери – це ті люди, які справді тримають контроль над телебаченням, і втрата його може означати дуже погані наслідки, на що натякає їх страх втратити владу над телебаченням. Отже, підводячи підсумки по складових елементах Останкіно, можемо сказати, що характеристика організації – скоріше негативна через негативний характер кістяка Останкіно – продюсерів.

Виходячи з того, що саме в Останкіно вирішується доля і наповнення телебачення, розуміння цього поняття буде однаковим як у носіїв англійської, так і української мови, оскільки Останкіно – це відомий телецентр в Росії. Конотативне забарвлення цього СК в перекладі здебільшого залишається таким самим. Виключенням є слово «продюсер» - де для англомовного не буде очевидним обережність у взаємодії з продюсерами, для україномовного все буде зрозуміло з самого початку через спільне негативне минуле з російським народом.

Наступна лексема, яка має окремий вплив на бачення пропаганди – це *President*. Ми виділили цю лексему, оскільки Президент фігурує у згадках про новинні канали, і, як вже раніше згадувалось, влада телебачення над людьми доволі велика і успіх телевізійників все ж таки невичерпний, якщо вони можуть просувати «поклоніння» президенту з екранів телевізорів, не маючи страху, що люди зможуть виступити проти них. Наступне речення перекладено дослівно, аби зберегти зміст сказаного:

The first thing the President had done when he came to power in 2000 was to *seize control of television* [84, с. 10].

Перша дія Президента після приходу до влади 2000 року – захоплення контролю над телебаченням [83, с. 9]

Мета дій, як вже раніше згадувалось, проста – телебачення є єдиною працюючою силою по об'єднанню Росії, а тому треба забезпечити його роботу та посприяти успіху. Дієслівне словосполучення «*seize control of television*» ясно дає нам зрозуміти, хто насправді головує в просуванні пропаганди на телебаченні, кому можуть звітувати продюсери та інші телевізійники у своїй роботі просуванні пропаганди.

Лексема «control» у поєднанні з *President* у контексті дослідження МО Росії набуває скоріше негативного значення, оскільки, як ми вже визначили з характеристики секти і того образу пропаганди, який вже починає

формуватися в зрозумілу картину, *control* – це кістяк усього управління. А надмірний контроль, як у випадку з сектою або продюсерами, дає нам зрозуміти, з чого власне і має складатися пропаганда в Росії.

And at the center of the great show is the President himself... [84, с. 10].

І у центрі цього великого видовища стоїть сам Президент... [83, с. 10]

Президент тут постає як головна постать не якогось конкретного шоу, а шоу загалом, того, що показується по телевізору глядачам. І це не обов'язково може бути буквальне шоу, наприклад, ток-шоу або шоу талантів. Це можуть бути і новини, і фільм і т.д. Отже, президент Росії не просто має контроль над телебаченням, він – головна постать, він – людина, якій люди мають *worship*, і його поява в *show*, скоріше за все, поступово привчає людей до його присутності, аж поки продюсери не досягнуть своєї мети. Пропаганда, як ми бачимо, поступово досягає своєї мети, змушуючи телеглядачів повільно звикати до непрямого (ТБ) і прямого (сектантство) впливу на свій мозок і свою свідомість.

Наступна лексема – це те, як люди повинні поступово почати сприймати *President*. Виходячи з одягу тренера секти, за яким у людей вибудувалась довіра, така сама стратегія прослідковується у Президента як в оригіналі, так і у перекладі:

... he is dressed like a mob *boss* [84, с. 32]

...він одягнений, як бос мафії... [83, с. 48]

В даному випадку в людей сформується не довіра, а підсвідома повага до людини. Лексема *boss* має скоріше нейтральне забарвлення, та в даній ситуації у поєднанні з прикметником «mob» та стилістичним засобом – порівнянням, вона набуває негативного змісту. З цього випливає, що до президента вибудовується не лише повага, але і з'являється такий собі глибоко вкорінений страх як до людини, яку телевізійники цілеспрямовано

виставляють як когось, хто має абсолютну владу, може диктувати телебаченню що показувати, є центральною постаттю та викликає у своїх громадян почуття страху та поваги.

Наступна прикметникова лексема – *powerful* – характеризує президента як людину, образ якої був створений телебаченням. Та в той час, коли метафора *melting money* використовується в оригіналі, перекладач не став переводити її в цільову мову і використав фразу, яка буквально пояснила б українському читачу, що ж відбувається з економікою Росії: занепад економіки. Імовірно, для громадян сусідньої держави цей факт не був би таким неймовірним.

...the real reason is to create a story to keep the President all-*powerful* and help us all forget about the *melting money*... [84, с. 203].

...причина у створенні нової політтехнології, яка утверджувала б всемогутність Президента і змусила забути про занепад економіки... [83, с. 333]

Окремо варто наголосити на присутності стилістичного засобу: метафори, при використанні з грошима. Фраза *melting money* вказує не просто на те, що у людей гроші стрімко закінчуються, а й на те, що саме використання слова *melting* показує, що вони не просто стрімко закінчуються, їх швидкість майже космічна. Ось тут і постає одна з імовірних причин створення потужної телевізійної картини: відволікти людей від справді катастрофічних проблем.

До підтвердження вищезгаданого твердження, додамо, що персона людини, яка стоїть при владі – це штучна телевізійна картина, шоу, яким люди захоплюються і в яке вірять. Повертаючись до секти, де людям прививалась довіра до тренера, був тиск та лагідний примус до слухняності, ту ми також бачимо, що картина Президента схожа. Люди його бояться, а тому поважають, телебачення будує Президента *powerful*, користуючись своїми перевагами і

збитті уваги і тим самим можуть знову і знову повертати Президента на головні канали країни, відводячи людей від реальних проблем.

Також варто зазначити ще один момент зв'язку Президента з Останкіно у згадуванні лексем *power, powerful*. У цьому випадку перекладач нам дає дослівний переклад наступних прикладів, що зберігає початковий зміст оригіналу:

... if Oostankino can lie so much and get away with it, doesn't that mean they have real power? [84, с. 203].

...якщо "Останкіно" може брехати настільки сильно і настільки безкарно, то чи не означає це, що вони мають реальну владу? [83, с. 334]

... the power to define what is true and what isn't? [84, с. 203]

...владу визначати, що правда, а що ні... [83, с. 222]

Пряме твердження про *lies* вказує на те, що врешті-решт мета збити увагу у продюсерів досягнута. Люди не звертають увагу на щось інше, окрім того, що показують по телевізору. А могутність, яку має Президент – насправді може бути силою, яка дана йому Останкіно, оскільки образ могутнього Президента створений саме завдяки ТБ. Президент своєю появою підтримує телебачення на ходу, а телебачення підтримує могутній образ президента, якому люди починають поклонятися. Фраза *power to define* вказує, скоріш за все, на досягнення кінцевої мети у просуванні propaganda: диктувати свої умови, диктувати свою правду. Це знаходить підтвердження у побудові образу *самого President: він – всесильний. Він – могутній. Він – головний. Ви маєте його боятися. Він має владу над нами.*

Підбиваючи підсумки у аналізі образу Президента як структурного елемента пропаганди, маємо виділити такі лексеми та словосполучення: *control of television, power, boss*, метафору *melting money*, фраза *to worship the President*. Оскільки «*control of television*» було визначено як фраза у негативній

конотації, зазначимо, що основний пласт образу Президент забарвлений негативно. Його доповнюють лексеми «power» та «boss», оскільки, говорячи про слово «power», тут ми маємо на увазі створену телебаченням power, тобто, всемогутність, нав'язаний підсвідомий страх його силою, непряме порівняння його з mob boss – босом мафії, через зовнішній вигляд. Оскільки у даному випадку порівняння є скоріше негативне, то і сама лексема «boss» несе негативне значення, а слово «power» цілком може бути оманливою, як повністю створена картинка для телеглядачів. Тут ми можемо побачити вже конкретний приклад результатів просування пропаганди – створення картини Президента як людини всевладної, і продюсерів та інших телевізійників не цікавитиме те, чи правду вони говорять, чи ні, оскільки увага телеаудиторії вже їхня, а їх влада не тільки створювати президента, а і вирішувати, де правда, а де – ні – всеосяжна і всеохоплююча.

Останній структурний елемент пропаганди – це іменне словосполучення *positive stories*. Зацікавлюючи глядачів, телевізійники мають не просто давати їм шоу, це шоу має бути характеризоване в позитивному ключі. Люди, відволікаючись від буденного, сірого та злиденного життя (що і є найбільш імовірною причиною легкого залучення до сектантства), хочуть в телевізорі побачити щось протилежне, абсолютно різне від того, що вони переживають кожного дня. Це словосполучення тісно пов'язане з лексемою need, яка перекладається за допомогою словникового еквівалента «потрібне»:

Remember we need positive stories [84, с. 126]

Пам'ятайте, що нам потрібні позитивні історії. [83, с. 203]

Іменне словосполучення «positive stories» зустрічається доволі часто, і у перекладі значення цього словосполучення не змінюється:

Two suicides is a little depressing for us. We need positive stories [84, с. 137].

Два самогубства трохи депресивно для нас. Нам потрібні позитивні історії [83, с. 222]

That's not like any Russian sect we know. And Piiitrrr, we still *need* more positive stories [84, с. 142].

Вони зовсім не схожі на відомі нам російські секти. А ще, Пі-і-і-террре, ми потребуємо більше позитивних історій [83, с. 229]

Та сенс того, у що виливались позитивні історії, зберігся у перекладі. Фраза *tumble into negativity* може перекладатися як «ставати негативним неумисно», і при перекладі перекладач використав дієслівне словосполучення «обертатися негативним», яке зберегло сенс та зміст сказаного. Не зважаючи на це, перекладачем у цьому реченні було використане вставне слово «здається». Можна припустити, що для українського менталітету, нашої культури є нормальним сумніватися у певних речах, в той час як в оригіналі цього сумніву немає, автор книги твердо стоїть на тому, що всі позитивні історії врешті-решт ставали осередком негативу.

All the positive stories I touch on seem to *tumble into negativity* [84, с. 173].

Здається, всі позитивні історії, які я заторкав, оберталися негативними [83, с. 281]

Причиною цього може бути те, що до недавніх пір російська та українська культури були сильно переплетені між собою та після відокремлення на національному рівні ми можемо не бачити чогось, що для англомовного чоловіка може бути очевидним.

Лексема *suicide*, використана у поєднанні з *positive stories*, дає собою пояснення потреби тих самих історій. А згадка про сектантство лише підтверджує той факт, що життя в країні є занадто сірим і навіть злиденним, якщо потреба в чомусь хорошому та доброму стоїть так гостро. Та навіть їх наявність, як ми бачимо, не завжди може гарантувати щасливий фінал.

Із цього всього можна вивести окремий елемент позитивних історій: *need*. Постійно згадувана потреба у чомусь хорошому начебто покликана

нівелювати напруженість всередині країни. Разом з образом сильного і власного Президента, якого люди бояться та поважають, та який займає центральну роль на ТБ (хоча б тим, що він де-факто контролює його), продюсерами Останкіно, які тримають людей своєю владою на короткому повіді, позитив на телебаченні – це те, що дає росіянам змогу відпочити від стресу, тривоги та напруги. Це дає змогу їм на певний час припинити *to think*, розслабитися.

Наступна іменникова лексема, елемент *stories*, показує нам, який саме *channel* має шефство над позитивними історіями. Ці люди загалом і покликані для створення розважальних шоу, відволікання людей від проблем, які можуть призвести до *suicide*. Ця лексема – *TNT*. Маючи проблему з темною буденною реальністю, горем, вони роблять усе, щоб ці речі не займали занадто багато часу в ефірі. Така лексема, як *cautious*, була перекладена словниковим аналогом «обережний»:

“But don’t make it too dark,” TNT said [84, с. 126].

Але не робіть його надто похмурим, - сказав TNT [83, с. 203].

The producers at TNT are *cautious* [84, с. 137].

Продюсери TNT обережні [83, с. 221]

Особливо потрібно звернути увагу на прикметник «*cautious*», оскільки він вказує на те, що якщо продюсери каналу повинні поводитись саме таким чином, це може означати, що потреба в історіях не просто велика, вона грандіозна. Причина тому – той самий суїцид, шокуюча подія, тому потрібно докласти максимум зусиль, щоб люди жили у створеному телебаченням світі без страждань. Вони, здається, нічого іншого, окрім позитивних історій, більше не виготовляють. Переклад також подається нам дослівним:

Another director will come in and finish up the work, splice in the positive stories [84, с. 178].

Прийде інший режисер і закінчить роботу, змонтувавши позитивні історії [83, с. 289].

Отже, аналізуючи останній елемент пропаганди – позитивні історії – ми дійшли висновку, що в даному випадку наявність цього словосполучення вказує на гостру потребу хоч в чомусь хорошому та на кричущу негативно забарвлену реальність російського народу, і яскравий доказ тому – згадка такої лексеми, як *suicide*, та дієслівне словосполучення «*tumble into negativity*». Характер забарвлення компонентів лексеми спершу виступає нейтральним: *need*, *ТНТ*. Хоча «ТНТ» і залишається таким же нейтрально забарвленим, хоч і використана структурна прикметникова лексема *cautious*, та в контексті твору конотація лексеми «*need*» набуває негативного забарвлення через згадки про різко негативні події.

Отже, провівши аналіз усіх структурних елементів пропаганди, а саме: *television*, *Ostankino*, *President*, *Positive stories*, можемо сформувати образ лексеми *propaganda* на основі зібраного матеріалу про його структуру. Пропаганда постає перед нами перш за все у вигляді ТБ, через яке вона транслюється. ТБ контролюється Останкіно, і влада у продюсерів настільки велика, що їх пропаганда має право, не маючи страху заворушень народу, відкрито казати про те, що вони можуть вирішувати, що правда, а що – ні. Центральну роль у пропаганді займає Президент, який так само, як і тренер в секті, має повагу людей та деяку долю страху, який підсвідомо може виникнути, коли люди чують словосполучення *mob boss*. Буденність росіян, яка наповнена телебаченням, контролем зі сторони президента та телевізійників, напругою та негативом, має нівелюватися позитивними історіями. Ці історії розслаблюють громадян, тримають їх «на ходу» та роблять перерви між пропагандою та правдою-брехнею, якою просочене ТБ, та спогляданням створеного Останкіно образу Президента.

Згадуючи про характер забарвлення ТБ, який є негативним через активне замилювання очей та відчайдушну роботу у перетворенні ТБ на успішну

індустрію, Останкіно, який є теж негативним через тотальний контроль та навіть змогу створення, імовірно, оманливого образу сильного President, президента з негативною конотацією, оскільки люди його хоч і поважають, та образ свідомо створювався таким, щоб був присутній і страх, та позитивні, які хоч і мають позитивну конотацію, все ж відчайдушна потреба в них вказує на занадто жорстоку реальність, можна вивести остаточну характеристику СК пропаганди.

Пропаганда – це негативно забарвлена лексема, яка присутня в кожному будинку, вона лунає з кожного телевізору. Люди, які її проводять, дуже обережні та багато працюють, навіть залучаючи до допомоги іноземців. Пропагандисти вправні у побудові довіри до себе через різноманітну кількість каналів, шоу, спроб адаптувати західні проекти, та в той же час закриванні очей громадян на низький рівень життя, смерть, інші проблеми, з якими вони стикаються. Propaganda діє дуже обережно та тонко, оскільки людина кожної миті може вимкнути телевізор (хоч це і не допоможе, тому що в цифрову еру, коли ТБ перейшло в Інтернет, для росіян відмежуватися від брехні дуже важко), тобто, має який-неякий, але вибір, на відміну від sect, коли людину змушують прийняти чужу волю та прямо тиснуть на неї.

Підводячи підсумок по відображенню компонента МО Росії – пропаганда – у перекладі, ми можемо сказати, що лише лексема «Останкіно» зберегла свій початковий зміст. При аналізі перекладу СК «телебачення» ми зрозуміли, що для носіїв української культури є нормальним плекати в собі жагу до боротьби, та використання транслітерації з англійської мови може допомогти правильно зрозуміти сенс сказаного, виходячи з контексту. Говорячи про «Президент», можемо сказати, що у перекладі ця лексема постає перед нами у тому самому конотативному змісті, як і в оригіналі. Та говорячи про «позитивні історії», ми можемо зазначити, що у цьому понятті є несвідомий зв'язок з російською культурою через спільне минуле, що виявляється у використанні «Здається», яке означає сумніви у тому, що,

виходячи з контексту, позитивні історії таки могли перевернутися негативними. Скоріш за все, такі речі для носіїв нашої культури все ще можуть залишатися непоміченими та для носія принципово іншої культури, народності, вони видаються очевидними та зрозумілими.

3.4 Беззаконня як складова МО Росії

Беззаконня – це одна із проблем сучасної Росії. Із цим феноменом може зустрітися кожен громадянин, формальна присутність закону лише дає ілюзію порядку, коли насправді людина може бути ув'язнена на основі фейкового звинувачення. Сам семантичний компонент *lawlessness* складається з трьох основних кластерів, а саме: *crime, jail/prison, business*.

Перша лексема *crime* є основою беззаконня. І в Росії обговорення цієї проблеми не викликає обережних питань чи засудження, навпаки, злочини радше виносяться на публіку, про них можуть говорити. Але у перекладі такої фрази, як “return to crime” перекладач використав ідіому «взятися за старе».

And would you ever return to crime? [84, с. 24]

А ви не збираєтеся взятися за старе? [83, с. 35].

You watch a lot of TV in jail. The crimes were fake [84, с. 23]

Там дивився багато телепрограм. Злочини – фальш [83, с. 33].

Іменникова лексема *crime* у перекладі постає перед нами у вигляді українського словникового аналога «злочин». Як і в оригіналі, у перекладі конотативне забарвлення цього СК не змінюється через відсутність перекладацьких трансформацій – усі слова були перекладені за допомогою словникових аналогів.

We are charging you with a particularly serious crime [84, с. 76]

Ми висуваємо вас звинувачення в особливо важкому злочині [83 с. 121]

Ми знову бачимо поєднання лексем *crime* і *television* – ТБ, фейк. Телебачення не просто задовольняє потреби пересічних громадян, воно навіть проникає до тюрм та наявність дієслівного словосполучення *watch a lot of TV* прямо вказує на те, що в'язні присвячують увесь свій вільний час телебаченню. І саме з *television* нам можуть прививати думку стосовно назриваючого *lawlessness*, створюючи фейкові злочини, навіть якщо це і про серіал. Люди, дивлячись телебачення у тюрмі, звикають до того, що споглядають інсценування злочинів та коли вийдуть на волю, не будуть так різко та жорстко реагувати на випадки беззаконня.

Дієслівна лексема, яка може характеризувати слово «crime», це *to charge* та його словниковий аналог «звинувачувати»:

You are being charged with the distribution of illegal narcotics [84, с. 76]

Вас звинувачено в поширенні нелегального наркотика [83, с. 121]

Але сама лексема не завжди несе в собі правдиву інформацію про мету звинувачення та затримання. Як відомо, при беззаконні людину можуть ув'язнити лише тому, що в ній щось не сподобалось, грубо кажучи. В даному випадку ситуація виглядає схожою та по змістовному наповненню не відрізняються від оригіналу і у перекладі:

She was being charged with trading what she traded [84, с. 76].

Її звинувачували в торгівлі тим, чим вона торгувала [83, с. 121].

But we have a license for it [84, с. 76].

Але ми маємо на це ліцензію... [83, с. 121].

Лексема *to charge* використовується в парі з іншими, такими як *license*, *trade*. Тобто, це постає перед нами доказом того, що в законі немає особливої потреби в країні, де звинуватити можуть за законну торгівлю. Ще один доказ відсутності слідування закону – це нерозуміння людиною того, що ж вона зробила неправильно. Навіть наявність ліцензії, як ми бачимо, законна

торгівля не рятує від того, що зветься «беззаконня». Жертву можуть звинуватити просто так, закривши очі та все те. Що вона все ж таки слідує закону та нічого не порушувала.

Наступна лексема, яка характеризує злочин – це *illegal*. У ситуації, коли існує беззаконня, нелегальним може бути проголошене все, що не подобається. У перекладі ця лексема перекладена словниковим аналогом – нелегальний, що зберігає початковий зміст сказаного:

It's an illegal narcotic substance [84, с. 76].

Це нелегальна наркотична речовина [83, с. 121].

Since when was a cleaning agent used in every factory a narcotic substance? [84, с. 76].

Відколи це хімічний очисник, що використовують на кожному заводі, став наркотичною речовиною? [83, с. 121].

It was like telling a chocolate bar factory that chocolate was illegal [84, с. 77].

Все одно, що звинувачувати шоколадну фабрику в незаконності шоколаду [83, с. 121].

Стилістичний прийом, такий, як порівняння з шоколадом, показує нам усю абсурдність ситуації зі звинуваченням героїні, яку хочуть ув'язнити та торгівлю речовиною, яка ліцензійована та за допомогою стилістичного засобу ми тепер розуміємо, що лексема *illegal* при беззаконні більше не має особливої ваги, вона не слідує логіці та може бути використана як завгодно до кого завгодно. Як у випадку з цією героїнею, інші люди, які потрапили у таку ж ситуацію, також зіткнулися з фальшивими звинуваченнями у чомусь нелегальному:

The women had been doing nothing more illegal than any other business in the country... [84, с. 83].

Ці жінки не робили нічого більш нелегального, ніж представники будь-яких інших бізнесів у Росії... [83, с. 132].

Згадка лексеми *business* дає підказку про те, що звинувачувати в нелегальній торгівлі чимось, як правило, можуть саме людей-керівників бізнесу. Скоріше за все, саме поєднання цих лексем у іменне сполучення *illegal business* дає нам розуміння істинної мети фальшивих звинувачень у вигаданому злочині.

Отже, підводячи підсумок по лексемі *crime*, можемо сказати, що вона, перш за все, є негативно забарвлена з тих причин, що самі слова «to charge», «illegal», «television», яке також, як непрямий будівник беззаконня, мають негативну конотацію та своїм характером роблять конотацію лексеми *crime* теж негативною. Стилістичний прийом порівняння, використаний до шоколаду та шоколадної фабрики, спрощує для читача розуміння абсурдності ситуації та того, що навіть наявність такого іменникового словосполучення, як *licensed trade*, не врятує людину від вигаданого злочину, який є основним елементом беззаконня. Використання лексеми *business* при згадці людей, які теж потрапили у схожу з героїнею ситуацію, говорить про те, що, імовірно, саме власники так званого нелегального бізнесу звинувачуються у скоєнні злочинів, тобто, вони можуть бути вразливою ланкою. У перекладі семантичне наповнення цього СК не змінюється -

Наступна лексема, яка є структурним елементом беззаконня – це *prison\jail*. Тюрма є наслідком беззаконня, коли людина за злочин, який вона не скоювала, потрапляє у в'язницю. Словами, які характеризують слово «prison», є: іменники *smell, verdict, corruption, cell*, дієслово *arrest*. У перекладі вони представлені словниковими аналогами та їх конотативне забарвлення не змінюється.

СК jail або prison, який в оригіналі представлений, власне, двома лексемами, у перекладі постає перед нами у вигляді словникового еквіваленту «тюрма».

You watch a lot of TV in jail. The crimes were fake [84, с.23]

And there was the smell. The smell of prison [84, с. 80]

Тюрма стояла біля самої залізничної колії [83, с. 129]

Лексема «verdict» не відзначається сильною частотою, але її присутність прямо вказує на те, що шлях до ув'язнення обов'язково має пройти цю стадію. І, якщо людину все ж таки вирішити ув'язнити, то її доля все одно вирішена:

Of those charged in Russia, 99 percent receive guilty verdicts [84, с. 89].

Лексема verdict також була перекладена словниковим аналогом:

Їхні вироки були гіршими... [83, с. 142]

Людина, доля якої визначена та їй судилося потрапити за решітку, не має іншого вибору, аніж зіткнутися ще з одним проявом беззаконня: corruption, оскільки прикметник *predetermined* не залишає жертві іншого вибору:

Good “lawyers” were not those who could defend you in court—the verdicts were *predetermined*—but those who had the right connections to know whom to pay off in the judiciary and relevant ministry... [84, с. 84].

Лексема corruption також має у перекладі словниковий аналог - корупція:

І це свідчило про те, що хоч корупція і є, з нею можна боротись [83, с. 150]

Meanwhile he told Yana’s parents to sell their apartment to pay for the bribe, which would be near a million dollars [84, с. 84].

Завдяки таким словам, як «predetermined», «corruption», ми бачимо, що поняття *verdict* - вирок є підкупним та якщо звинувачений не зможе заплатити – іншого виходу, аніж як тюрма після вердикту, не буде.

Ще один структурний іменниковий елемент, який характеризує тюрму – це *smell*.

And there was the smell. The smell of prison [84, с. 80].

Лексема *smell* має такий самий словниковий аналог у перекладі:

І це був запах. Запах тюрми [83, с. 127]

Наступні прикметникові лексеми дають нам розуміння, чим саме пахла тюрма. І завдяки речам, які провокують цей запах, ми можемо довідатися, що там може відбуватися:

Mold and damp and cigarettes. She would never forget that smell [84, с. 80].

Отже, ми можемо довідатися з цих прикметників. Що тюрма, звичайно, не саме приємне місце для перебування, оскільки в ній навряд чи прибирають, на що вказує присутність *mold*, не дотримуються санітарних норм, про що говорить *damp*, та люди дуже багато курять, імовірно, від стресу та вкрай тяжких умов для життя.

Зважаючи на виведені висновки зі стану тюрми по її запаху, можна припустити, що певний пласт людей, яким не поталанило потрапити до в'язниці, підсвідомо спостерігаючи такі умови та проживаючи в них, виходячи на волю, вже не реагують на такі самі умови, будучи звільненими. Вони не реагують на імовірну антисанітарію на вулицях міст, на велику кількість курців та, як наслідок, можливі проблеми зі здоров'ям, оскільки звикли до сигаретного диму у тюрмі.

Наступна дієслівна лексема – *to arrest*. Під час *lawlessness* поліція може пропустити таку дію, як «затримати» та відразу перейти до арешту, і, як

правило, для них не стане на заваді збрехати про причину арешту. Зазвичай, ця брехня ані близько не стоїть із причиною, як правило, це просто «відмазка»:

Yakovleva is a highly dangerous criminal. She has been hiding from us. We had to hunt her down. She needs to be put under arrest until the trial [84, с. 79].

It's nice to arrest decent looking people [84, с. 75].

I'm being arrested? [84, с. 75].

... The FDCS appears to be arresting people who have nothing to do with drug dealing at all [84, с. 90].

Дієслівна лексема to arrest була перекладена наступним чином:

Приємно арештовувати таких вродливих людей [83, с. 119]

Також проблема беззаконня та невинуватих арештів сягає вглиб років, натякаючи на те, що проблема беззаконня почала зароджуватися не під час існування сучасної Росії, а ще в епоху СРСР. Коли проблема не новітня та сягає вглиб часу, люди поступово звикають до цього феномену, більш-менш толерують такі вчинки, і мова йде також і про дітей, про наступні покоління з огляду на те, що проблема беззаконня постала ще в сталінські часи. Коли батьки звикають до того, вони несвідомо можуть прививати дітям такі ж погляди і толерування:

... an apartment block where every one of the families had someone arrested during Stalin's terror [84, с. 100].

...в якій усіх мешканців арештовували під час сталінського терору... [83, с. 160]

Отже, при беззаконні проблема арешту постає старою, яка сягає аж до сталінських часів, прививаючи людям толерування безпідставних звинувачень, а це виливається в те, що у сучасності поліції навіть не потрібно намагатися довести провину людини та причину арешту, достатньо просто

використати іменне словосполучення *dangerous criminal*, щоб їх дії були по-мовчазному толеровані.

Останній структурний елемент тюрми – це лексема *cell*. Це місце, в яке поміщають ув'язнених і вони там вимушені перебувати без шансів на справедливий вирок:

The women in Yana's cell would return after their trials broken, all found guilty [84, с. 89].

She had been pushed into the cell... [84, с. 84].

Лексема *cell* перекладена словником аналогом «камера»:

Її камера призначена для тих, хто вчинив злочин уперше [83, с. 131]

Іменне словосполучення *little micro-world* характеризує тих жінок, які також перебувають у камері. Перелік дієслів *pray*, *write*, та дієслівного словосполучення *play cards* показує нам, що навіть не зважаючи на несправедливість, люди не покидають, можливо, надії, мають займати себе чимось, щоб не піддатися *smell of prison* та думок про те, що їх може врятувати тільки *bribe*:

On every bunk there was a little micro-world. One woman was praying, another writing, another playing cards...[84, с. 82].

На кожному ліжку був невеличкий мікросвіт. Одна жінка молилася, друга писала, третя грала в карти [83, с. 130]

Отже, підбиваючи підсумки по структурному елементу беззаконня, слові «*prison\jail*», варто зазначити, що образ цієї лексеми перш за все є негативно забарвленим через негативну конотацію лексеми *smell* і її поєднання з іменними словосполученнями *smell of damp*, *smell of mold*, *cigarette smell*. Людина, перебуваючи у тюрмі, звинувачена та заарештована ні за що, поступово починає миритися з такими умовами життя та, маючи підсвідоме толерування дій беззаконня, яке, скоріше за все, передалося їй від сім'ї, яка

пережила сталінський терор, вона навряд чи щось може змінити, окрім як дати хабаря, що характеризується лексемою *curruption* через не справедливий та безпідставний *verdict*. Тюрма є єдиним виходом для людей, які зіткнулися з арештом та вироком, оскільки навіть хабар може сягати величезних сум, які люди просто не мають. Та все ж таки, знаходячись у камері, ув'язнені, схоже, не втрачають надії на кращий результат та займають себе справами, наприклад, пишуть, моляться, грають, не зважаючи на те, що їх всіх було визнано винними.

У перекладі конотативне забарвлення СК «тюрма» не змінюється. Не було помічено перекладацьких трансформацій, усі слова були перекладені за допомогою словникових аналогів.

Останній структурний елемент беззаконня – це лексема *business*. Оскільки більша частина жертв, які зіткнулися з проблемою нехтування закону в Росії, мали свій бізнес, саме цей компонент грає суттєву роль у формуванні остаточної картини беззаконня.

Цей компонент має наступну структуру: іменники *businessman*, *company*, *gangster*, прикметники *small*, *private*, *jailed* та іменне словосполучення *business rival*.

Словосполучення *businessman* зустрічається найчастіше. В даному творі ця лексема поєднується з такими словами, як *gangster*, *to threaten*, *to kill*. Як ми бачимо, лексеми, які формують конотативне забарвлення цього слова, були з оригіналу перекладені словниковими еквівалентами. Щодо перекладу самого слова *businessman*, можемо зазначити, що один із еквівалентів – це «підприємець», але тут була використана така перекладацька трансформація, як транслітерація.

...a mob boss who had previously served time for threatening to kill a businessman [84, с. 31]

...бос мафії, який раніше відбував термін покарання за погрозу вбити бізнесмена [83, с. 46]

“Me? A gangster? God no,” he seemed surprised when asked. “I’m just a businessman... [84, с. 30]

Я? Бандит? О господи, ні, - схоже, його здивувало моє запитання. – Я просто бізнесмен [83, с. 45]

Із наведених прикладів ми бачимо, що бізнесмени в Росії можуть асоціюватися, в першу чергу, з ризиком, оскільки такі слова, як *gangster, to threat, to kill*, несуть в першу чергу негативну конотацію.

Також бізнесмени можуть, на жаль, зіткнутися з таким поняттям, як вимагання грошей – *to extort money*, що може доповнювати такі поняття, як *gangster, to threat*:

“Stas? Stas is one of the businessmen we used to extort money from.” [84, с. 30]

Стас? Стас – один із бізнесменів, у яких ми вимагали гроші [83, с. 45]

Отже, підсумовуючи семантичне наповнення цієї лексеми, ми можемо сказати, що, незважаючи на те, що маючи нейтральну або позитивну конотацію без прив’язки до контексту, тут, у цьому творі, видно, що вести бізнес в Росії – доволі небезпечне заняття, оскільки бізнесмени ризикують не тільки своїми грошима, але і життям. Вони можуть перебувати під тиском гангстерів, їм можуть погрожувати, вимагати гроші та садити до в’язниці. Не зважаючи на це все, бізнесмени можуть асоціюватися із гангстерами. І семантичне наповнення і конотативне забарвлення цього поняття зберігається також і у перекладі.

Наступна іменникова лексема – це *company*. Це слово пов’язане, в першу чергу, з лексемами *business, the head*. Це означає, що компанія – це місце, де ведеться бізнес і саме на чолі компанії стоять бізнесмени.

При перекладі слова *company* також була використана транслітерація, яка збігається зі словниковим еквівалентом. Але варто зазначити, що при перекладі самого речення була використано граматичну трансформацію: в той час як в оригіналі це речення було заперечним, у перекладі воно постало перед нами стверджувальним.

Her company had done nothing wrong [84, с. 75]

Її компанія все робила правильно [83, с. 119]

Оскільки, як вже згадувалось раніше, власника компанії можу ув'язнити, сама компанія без керівника не залишається, і у перекладі така річ перекладена дослівно:

...while they are in prison their documents and registrations are seized, the company is re-registered under different owners... [84, с. 83]

Поки вони у тюрмі, їхню документацію та реєстраційні посвідчення захоплюють, компанію перереєстровують із новими власниками... [83, с. 132]

Та на цьому доля компанії не зупиняється:

...and by the time the original owners are released, the company has been bought and sold and split up by new owners [84, с. 83]

... А коли колишніх власників звільняють із тюрми, компанію продають, купують і ділять її частки поміж новими власниками [83, с. 132]

Отже, у цьому випадку ми бачимо, що у власника, бізнесмена, компанію не просто забирають, її перепродають та ділять між новими власниками. Отже, компанії виступають інструментом для збагачення як через їх власників (вимагання грошей, загрози), так і з прямим усуненням власника (ув'язнення та вбивство).

Отже, іменна лексема *company* носить суто негативний характер, оскільки це поняття пов'язане з несправедливим відношенням до її власника,

поки він або вона сидить у в'язниці – компанію перепродають. Компанія – це річ, яка виступає інструментом для власників та тих, хто їм погрожує чи хоча усунути. У перекладі конотативне наповнення цього поняття також не змінюється, виходячи з того, що була застосована така трансформація, як транслітерація – що допомогло зберегти початкове наповнення.

Наступна іменна лексема – це *gangsters*. Ці люди, так звані гангстери, мають дуже багато влади. Окрім того, що воюють мають владу то відкритих погроз у сторону бізнесменів, вони також можуть і кооперувати з ними та навіть керувати містами. У перекладі лексема представлена словниковим еквівалентом «бандит»:

“Me? A gangster? God no,” [84, с. 30]

Us gangsters keep this town disciplined [84, с. 25]

Я? Бандит? О Господи, ні... [83, с. 45]

Окрім того, що вони вже мають велику владу та можуть керувати містами, дієслівна лексема *access things* також вказує нам на ще одний доказ того, що їх вплив – неабиякий. Ця лексема була перекладена за допомогою словникового аналогу «доступ», а фраза *the fastest* перекладена «отримували першими», що означає, що в той час як для англословних більш важливим є час, для українця, скоріш за все, акцент буде більше на першості.

The gangsters could access these things the fastest, with the most direct methods [84, с. 28]

Бандити до цих речей доступ отримували першими і найбезпосередніший спосіб [83, с. 41]

Не зважаючи на те, що гангстери можуть відібрати компанії та впливати на бізнесменів, перебуваючи на свободі і поки ті на свободі, їх вплив сягає навіть тюремних стін. Переклад такого поняття по змісту не змінився:

But the gangsters had their own prison code, which had survived perestroika. And this made the gangsters more than just feared bullies [84, с. 28]

Але бандити мали власний тюремний кодекс, що пережив перестройку. І це зробило бандитів кимось більшим, ніж просто небезпечними хуліганам [83, с. 42]

Отже, підсумовуючи іменну лексему gangsters, можемо сказати, що вона негативно забарвлена через такі дієслівні словосполучення, як keep this town disciplined, own prison code, feared bullies, та мають дуже велику кількість влади, про що говорять такі дієслівні лексеми, як access things та emerged together with the first businessmen. У перекладі це слово представлене перед нами у вигляді словникового еквівалента «бандит», що зберігає початкове конотативне наповнення цього поняття – негативне.

Наступна іменна лексема, яка характеризує бізнес як складову частину беззаконня, це private - приватний. Вона, передусім, характеризує той бізнес, яким займаються його керівники. Сюди входять такі поняття, як Private Property, private business – приватна власність, приватний бізнес. Доцільно припустити, що легкість, через яку можна без перепон посадити до тюрми власників бізнесу, зумовлена саме тим, що здебільшого бізнесмени володіють компаніями чи загальним бізнесом одні, без партнерів. У перекладі ця лексема постає перед нами у вигляді словникового еквіваленту та не втрачає свого початкового значення:

“Private Property? Check.” [84, с. 36]

Приватна власність? Галочка [83, с. 56]

He then went into private business [84, с. 129]

Потім він пішов у приватний бізнес [83, с. 208]

Ще одна іменна лексема, яка дає характеристику компоненту *business*, це *jailed*, яка в перекладі представлена за допомогою словникового еквіваленту – ув'язнений:

...the names of all the jailed businessmen... [84, с. 181]

...імена всіх ув'язнених бізнесменів... [83, с. 295]

Також окрему увагу варто приділити такому поняттю, як *business rival*. Ось це постає назвою, коли відбувається арешт керівника компанії, та, як ми бачимо, до цього навіть залучені *security services* – служба безпеки та дієслівна лексема *to bribe* - підкупати.

Словосполучення *business rival*, яке означає поняття, коли підприємці конкурують одне з одним, виглядає в оригіналі наступним чином:

Business rivals or bureaucrats—they have long become the same thing... [84, с. 83]

Бізнес-конкуренти, або бюрократи, які вже давно ототожнилися... [83, с. 83]

Іменна лексема *reiding* являє собою один із синонімів поняття *business rival*. В Росії такий вид, так би мовити, заробітку, набув популярності, і частота «рейдингів» зросла до більш ніж ста зафіксованих випадків на рік. Перекладена лексема була за допомогою кальки, що зберігає початковий зміст:

This was called “reiding” and was the most common form of corporate takeover in Russia, with more than a hundred recorded cases a year [84, с. 83]

Це називається «рейдерством» і є найпоширенішою формою корпоративного захоплення в Росії, таких випадків щороку фіксують понад сотню [83, с. 132]

Та *business rivals* трапляються всюди, незалежно від того де проживає людина та що вона робить. Мета цих дій – збагачення та досягнення власних цілей. І такі дії пов’язують між собою велику вертикаль влади. Як в оригіналі, так і в перекладі зміст цього поняття не змінився, як і його семантичне наповнення:

These raids happened at every level, from the very top... It was the right to do this that glued together the great “power vertical” that stretched from the President down to the lowliest traffic cop [84, с. 83]

Такі рейди трапляються на всіх рівнях, від найвищого... Саме право робити таке цементує велику «владну вертикаль», що простягається від Президента до найостаннішого даївця [83, с. 132]

Отже, підсумовуючи загальну характеристику структурного компонента *business* як найбільш вразливої ланки беззаконня, можемо сказати, що це поняття в даному контексті несе негативно-нейтральну конотацію через негативне забарвлення його лексичного наповнення: *businessman*, *gangster*, *company*, *business rivals* і т.д., та в певній мірі саме бізнес та його керівники виступають жертвами беззаконня та гангстерів. Вони можуть навіть залучати до справи служби безпеки та давати хабаря чи заплатити за брудну роботу, аби мета була досягнута.

Характеристика структурного компоненту МО Росії – лексеми *lawlessness* – постає перед нами у негативному світлі через негативне забарвлення лексем *crime*, *prison*. Виходячи з характеристики цих лексем, ми можемо сказати, що характеристика беззаконня не тільки негативна, вона постає перед нами як феномен, який не зважає на справедливість, чесність, держслужбовці можуть вимагати хабаря та ув’язнювати людину ні за що, мають змогу брехати та вигадувати відмазки, аби людина опинилася у тюрмі. Проблема беззаконня, як ми визначили, не є новою для Росії, оскільки елемент беззаконня – арешти – відбувалися і під час сталінського терору, і з плином

часу та поколінь люди поступово підсвідомо звикли до цього. Тюрма, до якої призводить беззаконня, змушує непрямо звикати до поганих умов проживання, антисанітарії. Найбільш вразливою ланкою беззаконня постає перед нами бізнес, оскільки власники бізнесу найчастіше потрапляють до рук держслужбовців.

Підводячи підсумок по перекладу компонента МО Росії – беззаконня – можемо сказати, що переважає переклад за допомогою словникових аналогів та було виділено використання перекладацьких трансформації, таких як транслітерування та граматичну трансформацію антонімічного перекладу. По конотативному забарвленню переклад цього компонента не змінився.

3.5 Багатство як щастя та безпека та його роль як компонента МО Росії

Багатство як щастя та безпека також являє собою важливий компонент МО Росії. У досліджуваному творі це поняття проходить через усю книгу, неозброєним, неуважним оком його не помітити, але вдавшись до детального аналізу та розбору контексту та описуваних подій – усе складається в суцільну картину.

Тепер варто перейти до двох основних семантичних кластерів (далі – СК) цього компоненту. Ми виділили два основних СК, оскільки на них і саме на них тримається поняття «Багатство як щастя та безпека». Перший СК – це *golddiggers*, що у перекладі буде «золотошукачки». Цей СК представлений лексемами *money*, *lies* та іменними словосполученнями *feeling of safety*, *loss of trust*. Сам СК *gold diggers*, як поняття, згадується доволі часто:

The dream life of all the gold diggers and wannabes... [84, с. 133]

Enough already of the gold diggers [84, с. 80]

As did Lena, Natasha, and all the gold diggers I met... [84, с. 17]

Лексема *gold diggers* була перекладена за допомогою кальки задля збереження початкового сенсу, який хотів передати автор:

...де золотошукачки зустрічають олігархів... [83, с. 123]

Зупинимось на наповненні цього СК. Найяскравіше лексема *money*, яка перекладається як гроші, була представлена у першому розділі твору «Нічого правдивого і усе можливе». Тут П. Померанцев описував дівчат, які у пошуках щастя та багатства готові були витратити великі гроші та їхати у інші міста, аби хоча б мати доступ до бажаного життя. І там на них вже полюють агенти людей, які можуть їм запропонувати бажане життя. Слово *money* характеризується такими фразами, як «*to pay a thousand dollars*», «*pay to introduce*». Гроші тут використовуються як шлях до досягнення цілі, і мета вбачається дівчатами дуже грандіозною, якщо на неї вони витрачають баснословні суми. У перекладі слова, які пов'язані з лексемою «гроші» - *to pay*, *to introduce*, перекладаються наступним чином:

A roly-poly pimp, Peter Listerman, is a TV celebrity... Girls pay him to introduce them to rich men [84, с. 13]

Товстунець-сутенер Петро Лістерман – телевізійна знаменитість... Дівчата платять йому за знайомство з багатіями [83, с. 15]

Тут ми можемо спостерігати морфологічну трансформацію: дієслово *to introduce* перетворюється на іменник «знайомство» у перекладі, а іменне словосполучення *rich men* перекладене іменником «багатії». Можна припустити, що для англomовної культури фраза *rich men* носить скоріше нейтральний характер, в той час як слово «багатій» скоріше має негативне емоційне забарвлення, з цього можна припустити, що для української культури образ багатого чоловіка постає скоріше негативним. Лише слово *to pay* було перекладене словниковим еквівалентом «платити».

Також тісно пов'язана з лексемою *money* власна назва *Moscow* - Москва. Будучи столицею РФ, Москва ввижається дівчатам так званою золотою

жилою, яка просякнута грошима та перспективами. У перекладі така річ, як пошук більших перспектив у більшому місті, не змінила свого початкового забарвлення завдяки дослівному перекладу.

His agents, gay teenage boys, search at the train stations, looking for long-legged, lithe young things who have come to Moscow for some sort of life [84, с. 13]

Його агенти – підлітки-геї – нишпорять вокзалами, полюючи на довгоногих та струнких дівчат, які збираються до Москви за конкретним життям [83, с. 16]

Дівчат вчать обманювати чоловіків, що призводить до втрати довіри – тут ми спостерігаємо тісний зв'язок іменника *lies* та іменного словосполучення *loss of trust*. Потрапивши до Москви, яка, за їх думкою, дасть їм все, про що вони мріяли, дівчата починають всмоктувати в себе усю інформацію, яку їм діють, для того, щоб бути успішною, саме так вони і перетворюються на золотошукачок. В даному випадку брехня – це ніколи не вдягати коштовності на перше побачення, навіть якщо вони є - *never wear jewelry*, приїздити на поламаній машині - *arrive in a broken-down car*. Це змушує чоловіка вірити в те, що дівчина справді бідна та їй потрібні гроші. Дієслівне словосполучення *never wear jewelry* говорить нам про те, що чоловік, коли бачить, що дівчина не має прикрас, може допустити думку, що вона бідна: *think you're poor*. Фраза *to think you're poor*, використана у відношенні до чоловіка, означає, що він вже обманутий. Також варто зазначити наявність маніпуляцій у відношенні до чоловіка, ці маніпуляції виражені фразою *make him want to buy*.

Поняття *lies* в оригіналі постає перед нами у видаванні себе за іншу особу. У перекладі слова, завдяки яким можна зрозуміти, що дівчина видає себе за іншу, емоційно забарвлені – тут присутня емпатизація, на відміну від нейтральних в оригіналі: це такі слова, як «роздовбана», «тачка».

Never wear jewelry on a first date, the man should think you're poor. Make him want to buy you jewelry. Arrive in a broken-down car: make him want to buy you a smarter one [84, с. 12]

«Ніколи не одягай прикрас на перше побачення, чоловік повинен думати, що ти бідна. Спонукай його купити тобі прикраси. Приїдь на роздубаній тачці: спонукай його купити тобі кращу машину.» [83, с. 14]

І в тей же час ми бачимо мету, якої прагнуть досягти ці учениці. Тут вже прослідковується інше іменне словосполучення- *feeling of safety*, що перекладається як «почуття безпеки», яке виражається такими фразами, як «*to stand strong on one's own feet*», та порівнянням «*as safe as behind a wall of stone*». Дівчині, яка приїхала до Москви у пошуках щастя та багатого життя, життєво важливо, щоб чоловік був її захистом та міцно стояв на ногах. Таке поняття, як *feeling of safety*, виражене за допомогою порівняння в оригіналі та фрази *stand strong on [his] own two feet*:

I want a man who can stand strong on [his] own two feet. Who will make me feel as safe as behind a wall of stone [84, с. 12]

У перекладі воно перекладене дослівно:

Мені потрібен чоловік, який міцно стоїть на [своїх] двох ногах. За яким я почуватимусь, як за кам'яною стіною [83, с. 15]

Також ці дівчата мають проблему з довірою до них від чоловіків як результат обману, що виливається у постійні стеження. Іменне словосполучення *loss of trust* як СК має таке наповнення: іменне словосполучення *bodyguards check up*, іменник *cameras* та іменне словосполучення *private eyes*. Варто припустити, що рано чи пізно брехня від дівчат стає розкритою та маніпуляції спливають на поверхню, тому чоловіки втрачають довіру до дівчини. Так, тут присутнє поняття «*security*», дівчата справді перебувають під наглядом, та при такій ситуації навряд їх хтось скривдить, але з іншого боку – ці дії покликані, перш за все, для убезпечення чоловіка, довіру якого втрачено.

Та поняття *loss of trust*, яке складається з таких слів та фраз, як *bodyguards check up, cameras, private eyes*, і виглядає в оригіналі наступним чином:

Oh yeah, I have to be careful; he has one of his bodyguards check up on me [84, с. 14]

Other girls have it much worse. Cameras. Private eyes [84, с. 14]

У перекладі ці фрази та лексема *cameras* перекладені словниковими еквівалентами, що зберігає початковий зміст та наповнення даних виразів:

Ох, так, мушу бути обережною. Один його охоронець мене постійно перевіряє [83, с. 17]

Іншим дівчатам набагато гірше. Камери. Приватні детективи [83, с. 17]

Ми можемо спостерігати тут вивернуте поняття *security*, тому що з одного боку тут присутні усі елементи для того, щоб людина почувалася спокійно. Але це зроблено не з міркувань кохання до дівчини, піклування чи переживань. Це зроблено з причини недовіри, втрати близькості. *Loss of trust* яскраво нам дає зрозуміти, що безпека може мати і негативний характер, якщо до елементів, які є складовими безпеки, призвели брехня та маніпуляції.

Отже, підсумовуючи наповнення семантичного кластеру *gold diggers*, воно складається з трьох компонентів: *money*, який представлений дієслівними фразами *pay a thousand dollars, pay to introduce* (що можливо саме завдяки тому, що були заплачені гроші), іменником *lies* - це полягає у видаванні себе за іншу особу, що виражається у наступних дієслівних словосполученнях: *never wear jewelry, arrive in a broken-down car*, що змушує чоловіка вестись на брехню та маніпуляції – вони яскраво виражені у фразі *make him want to buy, feeling of safety*, яке характеризується таким порівнянням, як *as safe as behind a wall of stone* та виразом *stand strong on [his] own two feet*. Також СК компоненту *golddiggers* є іменне словосполучення *loss*

of trust. Воно характеризується іменниками *private eyes*, *cameras* та іменним словосполученням *bodyguard check up*.

Отже, підводячи підсумок по перекладу СК *gold diggers*. Була застосована така перекладацька трансформація у перекладі самого СК, як калька, а також була застосована морфологічна трансформація – перекладач дієслово *to introduce* у перекладі змінив на іменник «знайомство». Наявність емфатизації у перекладі – «роздовбана», «тачка», «багатії» - говорить про те, що певні поняття, які є нейтральними для англомовної культури, можуть бути близькими для україномовної культури, що й спричиняє емоційне наповнення використаних слів у перекладі.

Наступний СК *wealth as happiness and security* – це лексема *forbes*. В даному випадку *forbes* – це чоловіки, які мають гроші та можуть запропонувати їх дівчатам, що стає відомо із порівняння *as in Forbes rich list*:

The guys are known as “Forbeses” (as in Forbes rich list)... [84, с. 14]

Порівняння *as in Forbes rich list* у перекладі виглядає наступним чином:

Чоловіків називають «форбсами» (як у списку багатіїв журналу «Форбс»)... [83, с. 18]

Тобто, тут була застосована синтаксично-граматична трансформація.

Також ці чоловіки вбачають у дівчатах, які їх оточують, виключно річ, вони не бачать в них особистостей. Ця особливість таких чоловіків по відношенню до дівчат характеризується словом *cattle*, тобто скотина. Наявність такого емоційно забарвленого слова, як *cattle*, в оригіналі, вже нам розповідає про відношення так званих «форбсів» в сторону золотошукачок. У перекладі емоційне забарвлення також збереглося:

It’s a buyer’s market: there are dozens, no, hundreds, of “cattle” for every “Forbes.” [84, с. 14]

Десятки, ні, сотні «тьолок» припадає на одного «форбса» [83, с. 18]

Завдяки цій метафорі ми бачимо, що для багатих чоловіків в Росії жінки здебільшого виступають у ролі інструментів скоріше для задоволення своїх потреб, і попит на таких чоловіків у дівчат дуже великий.

Отже, перейдемо до місць, в яких зазвичай можна знайти так званого форбса. Ці місця позначені словами club, loggia. Зазвичай форбси відвідують клуби уночі, проводять там час до ранку.

Клуби нагадують театр бароко, це ми дізнаємося завдяки порівнянню - *built like a baroque theater*, що створює ілюзію пишноти та величі, багатства, та в деякій мірі – амфітеатру, оскільки в центрі є танцпол та у лоджіях сидять форбси, спостерігаючи за дівчатами. Ці лоджії описані темними, про це говорять іменні словосполучення *darkened loggias, in darkness*, що надає цим чоловікам таємничості та хижацтва. Не маючи змоги побачити, які там сидять чоловіки, дівчата вимушені стріляти очима в той бік, про що говорить фраза - *glances up at the loggias*, аби привернути до себе хоч якусь увагу та сподіватися на те, що їх справді хтось помітить, і про це ми дізнаємось завдяки метафорі - *flirting with shadows*. У перекладі ці лексеми перекладені словниковими еквівалентами, а фрази перекладені дослівно, що допомагає зберегти початковий зміст сказаного:

At midnight Oliona heads for the latest club [84, с. 15]

Опівночі Альона прямує до останнього клубу [83, с. 19]

The Forbeses sit in the darkened loggias... [84, с. 15]

«Форбси» сидять у затемнених лоджіях... [83, с. 19]

The girls have no idea who exactly is sitting there; they're flirting with shadows [84, с. 15]

Метафора *shadows*, яка в оригіналі використана у фразі *to flirt with shadows*, перекладена дослівно, що також зберігає зміст сказаного:

Вони фліртують з тінями [83, с. 18]

Отже, саме завдяки клубам та лоджіям, які своєю темною вуаллю оповиті таємничістю, дівчата мають змогу зустріти форбса та форбс має змогу познайомитися з дівчиною. Про це нам говорить дієслово *look for*. В перекладі це дієслово представлене у вигляді словникового еквівалента «шукати»:

...clubs and restaurants designed almost exclusively for the purpose of sponsors looking for girls and girls looking for sponsors [84, с. 14]

...клубів і ресторанів, майже винятково створених для потреб спонсорів, які шукають дівчат, і дівчат, які шукають спонсорів [83, с. 18]

Ще одна лексема, яка може охарактеризувати поняття *forbes*, це *to invite*. В даному випадку дівчата очікують, що багаті чоловіки зроблять їм запрошення, а отже, можуть продемонструвати повний гаманець та запропонувати щось більше. У перекладі дієслово “*to invite*”, що можна перекласти як «запросити», було в перекладі замінено на «почастувати», що може говорити про те, що для українців поняття «пригостити» може бути ближчим, аніж «запросити» до чогось.

...provoke a Forbes to invite them for a drink [84, с.14]

...Спонукаючи «форбсів» почастувати їх випивкою [83, с. 18]

А далі відбувається зміна ролей, яка вказує на те, що насправді багаті чоловіка та дівчата, будучи напідпитку, стають рівними. І вже не важливо, які в тебе спонсори чи скільки в тебе грошей. Вони виглядають однаково дорого, про це говорить дієслівне словосполучення *dressed the same* – у перекладі це «однаково одягнені», по ним видно, що ці чоловіки при грошах, про що говорять фрази *expensive striped silk shirts*, що перекладено як довгу смігасті шовкові сорочки, *glistening with money and self-satisfaction* – збуджені від грошей і самозадоволення, що також робить переклад дослівним, тобто, з останньої фрази можна виділити одне дієслово: *to glister* – бути збудженим. Тут прослідковується морфологічна трансформація дієслова в прикметник.

At 5:00 a.m. the clubs get going properly; the Forbes stumble down from their loggias, grinning and swaying tipsily. They are all dressed the same, in expensive striped silk shirts tucked into designer jeans, all tanned and plump and glistening with money and self-satisfaction [84, с.20]

О п'ятій ранку клуби добряче розкочегарюються. Форбси вивалюються зі своїх лоджій і, усміхаючись, п'яно погойдуються. Всі вони однаково одягнені в довгі смугасті шовкові сорочки, заправлені в дизайнерські джинси, всі вони засмагли вгодовані та збуджені від грошей і самозадоволення [83, с. 28]

Далі стає зрозуміло, що, будучи напідпитку, про що говорить прислівник *tipsily*, форбси втрачають свою таємничість та потроху спускаються «з небес на землю», про ще можна довідатися з дієслівного словосполучення *join the cattle*, і це словосполучення перекладається як «приєднуватися до «тьолок», тобто, дослівно, що зберігає початкове значення:

They join the cattle on the dance floor [84, с.20]

Вони приєднуються до «тьолок» на танцмайданчику [83, с. 28]

Далі, форбси постають на рівних з дівчатами, визнають їх, про що говорить іменне словосполучення *mutual recognition*, і в цей момент стає зрозуміло, що маски зняті – це стає відомо завдяки такому стилістичному прийому, як метафора - *masks come off*, та оточуюча їх реальність – не що інше, як звичайний жарт, про що говорить іменне словосполучення *one big joke*. Іменне словосполучення *mutual recognition* було перекладене як «взаємне визнання», що являє собою дослівний переклад, за допомогою якого також зберігся початковий сенс цього словосполучення:

They exchange these sweet, simple glances of mutual recognition, as if the masks have come off and they're all in on one big joke [84, с.20]

Вони обмінюються простими і привітними поглядами взаємного визнання, немовби скинули маски... [83, с. 28]

Саме такий стилістичний засіб, як метафора, допомагає нам зрозуміти як в оригіналі, так і в перекладі, що до того усі ці люди носили насправді маски. І коли прийшов час – вони їх несвідомо скинули, і всі інші побачили їх справжні обличчя. Цей СЗ також зберігся і у перекладі.

І остання фраза *one big joke* перекладена також дослівно – «один великий жарт»:

...і тепер вони всі у одному великому жарті [83, с. 28]

А далі для звичайного спостерігача стає зрозумілим, що ці люди насправді рівні, про що говорить лексема *equal*, яка перекладена за допомогою словникового еквівалента у перекладі:

And then you realize how equal the Forbes and the girls really are [84, с.20]

І потім настає усвідомлення того, наскільки насправді рівними є форбси та ці дівчата [83, с. 28]

Отже, *forbes*, тобто чоловіки, які мають багато грошей, це поняття постає перед нами скоріше у негативному світлі через те, що вони вбачають у дівчатах *cattle* – худобу, що свідчить про їх споживчий інтерес, а не зацікавленість у особистості. Також *forbes* мають багато грошей - *expensive striped silk shirts, glistening with money and self-satisfaction*, та попри це усі вони виглядають однаково: *dressed the same*. Те, що вони відвідують клуби, які схожі на театри - *built like a baroque theater*, свідчить про те, що ці люди націлені на прояв того, що вони звикли до пишноти та багатства, хочуть це демонструвати. В цих театрах вони зустрічаються з тими самими *gold diggers*, яких, як стверджує автор, десятки: *there are dozens*. Перебуваючи у лоджіях – *loggias*, форбси створюють навколо себе ілюзію таємничості.

Підсумовуючи, *forbes* – це чоловік, який має багато грошей або хоче здаватися багатим, відвідуючи клуби та місця, які схожі на витвори мистецтва,

не має поваги до дівчат, а отже вбачає в них лише інструмент для підвищення власної самооцінки.

Завдяки дослівному перекладу цих фраз початковий конотативний зміст їх зберігся. Також, дослівний переклад метафори shadows – тіні – також зберігає її значення. Емоційно забарвлене слово, таке як *cattle*, що у перекладі також було представлено емоційно забарвленою лексемою – «тьолка», також було дослівним та зберегло початкове значення.

Підсумовуючи загальних образ такого компоненту, як *Money as happiness and security*, виявлено, що два його змістових елементи – форбси та золотошукачки – тісно пов'язані між собою. Форбс втілює лексему *money*, тобто гроші, які цей чоловік має та може запропонувати, а *happiness and security* – це те, чого жадають дівчата.

В українському перекладі конотативне значення та забарвлення таких СК, як «форбс» та «золотошукачки» не змінилися. Була використана калька при перекладі СК «золотошукачка» та «форбс» для збереження початкового значення, також морфологічна трансформація при перекладі слова *to glister* в прикметник «бути збудженим», а лексеми та словосполучення, які становили собою наповнення цих СК – були перекладені здебільшого дослівно. Отже, у перекладі компонент МО Росії «Багатство як щастя та безпека» здебільшого зберігає своє початкове значення та по конотативному наповненню залишається тим самим – негативним.

ВИСНОВКИ

У роботі подано аналіз мовного образу сучасної Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе» та його відтворення в українському перекладі. Було проаналізовано кожен з 4 компонентів мовного образу, а саме: сектантство, пропаганда, беззаконня, багатство як щастя та безпека та їхнє лексично-семантичне та стилістичне наповнення.

В результаті дослідження мовного образу сучасної Росії та його відтворення у перекладі, ми дійшли таких висновків:

1. Було з'ясовано, що являє собою мовний образ на основі вже зроблених досліджень іншими науковцями. Мовний образ – це, перш за все, відображення певного фрагменту дійсності різними мовними засобами, лексико-семантичними, стилістичними, граматичними. Мовний образ складається з компонентів, які і формують його семантичне наповнення. Також було з'ясоване поняття мовної картини світу, яка є об'єктивним цілісним відображенням дійсності, на відміну від мовного образу, який виступає лише відображенням окремого фрагменту дійсності.
2. Було досліджено структуру мовного образу сучасної Росії у книзі Пітера Померанцева «Нічого правдивого і усе можливе», яка складається з наступних чотирьох компонентів: пропаганда, що містить у собі семантичні кластери *телебачення, Президент, позитивні історії, Останкіно*; сектантство, що містить у собі семантичні кластери *тренер, учасники, психологічний тренінг*; беззаконня, що складається із семантичних кластерів *злочин, тюрма, бізнес*; та багатство як щастя та безпека, в якому ми виділили семантичні кластери *золотошукачки, форбси*. Лексико-семантичне наповнення мовного образу сучасної Росії складається з іменників, прикметників, дієслів та словосполучень, що відбивають найбільш характерні ознаки кожного із виділених кластерів.

3. Найбільш виразними репрезентантами семантичного кластеру *тренер* компоненту «сектантство» є *baggy suit, silly, bright tie, argue, shout, walk and talk a lot, gesticulate, draw audience's attention, cross the rubicon* - мішкуватий костюм, дурненький, яскрава краватка, сперечатися, кричати, багато ходити і говорити, жестикулювати, притягнути увагу аудиторії, перетнути рубікон; семантичний кластер *учасник* представлений лексемами та словосполученнями *cry, shouting, feel close, shrug it off, clever, alert, victim* – плач, крик, почуватися близьким, струснути плечима, розумний, пильний, жертва. Мовний образ сучасної Росії створюється автором за допомогою також стилістичних засобів – епітетів, до прикладу: *alchemical secret* - алхімічний секрет, метафор: *flirting with shadows* - фліртувати з тіннями, порівнянь: *face like a teddy bear* - морда плюшевого ведмедика, емфатизації: *broken down car* - роздвовбана тачка.
4. Було виявлено, що різні аспекти життя росіян піддаються комплексному впливу пропаганди, секти, беззаконня та багатства. Секта нав'язує людям жертвне бачення, вселяє в них сліпу віру і довіру тому, хто стоїть над ними і має над ними владу. Люди наввипередки поспішають задовольнити «корманича», а якщо хтось піде проти їх уставу – вони цю людину різко припинять приймати у своїй спільності, будуть агресивно себе поводити та кричати. Відкладена на рівні підсвідомості реакція на корманича, яка була вселена сектою, збиває пильність людей при перегляді телебачення, яке є рушійною силою пропаганди. Саме на телебаченні просувається наратив про сильного та справедливого Президента. Люди, які звиклі до того, що корманич є істиною в останній інстанції, сліпо приймають все, що Президент говорить та анітрохи не сумніваються у правдивості його слів, оскільки Останкіно має доволі могутню силу, щоб диктувати свою версію правди. Та і на людей, які не згодні з системою, знайдеться рішення: беззаконня. Будучи тісно

пов'язаним з телебаченням, де то тут, то там крутяться фільми та передачі про злочини, крадіжки, крадіїв, це дозволяє владі користуватися тим, що люди звиклі до цього на екрані, та влаштувати свавілля насамперед у бізнесі, де директорів можуть заджати у в'язницю за те, що вони торгують тим, чим торгують (як у випадку з Яною Яковлевою, компанію, яка спеціалізується на засобах для миття, звинуватили у тім, що вона торгує засобами для миття). У результаті, прикриваючись тим, що людина – небезпечний злочинець, вони можуть робити що завгодно, але отримати свою вигоду. А багатство, яке являє в Росії собою щастя та безпеку, нав'язує людям розуміння, а особливо молодим дівчатам, що безпека – це постійні стеження, камери, приватні детективи, гроші принесуть їм щастя (заряди цього вони і шукають собі форбсів), та без грошей в них не буди життя як такого.

5. Було виявлено, що у перекладі українською мовою конотативний зміст лексико-семантичного та стилістичного наповнень не змінився. Тобто, сприйняття мовного образу сучасної Росії як англomовними, так і україномовними читачами не має відрізнятися, за винятком окремих випадків використання емпатизації при перекладі: *broken down car* - *роздовбана тачка*, *angry* – *розлючений*. Найбільш частотними перекладацькими трансформаціями, використаними перекладачем, виявилися: калька *gold diggers* – *золотошукачки*, транслітерація *businessman* – *бізнесмен*, транскрипція *boom* – *бум*, морфологічна трансформація *to introduce* – *знайомство*, антонімічний переклад *done nothing wrong* – *все робила правильно*, семантична трансформація *talent show* – *змагання талантів*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Наукові праці

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение: учеб. пособие. М.: Академия, 2004. 347 с.
2. Алексенко С.Ф. Конкретно-наукові методи лінгвістичних досліджень: методичні рекомендації для студентів 1 курсу магістратури факультету іноземної та слов'янської філології. Сум. ДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. 44 с. URL:
https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9505/1/Aleksenko_Konkretnonaukovi%20metody.pdf
3. Алефиренко, Н.Ф. Фразеология и когнитивистика в аспекте лингвистического постмодернизма. Белгород: Изд-во БелГУ, 2008. 152 с.
4. Альбукова О. В. Обзор существующих подходов к проблеме оценки качества перевода / Филологические науки. Тамбов: Грамота, 2016. № 4. Ч. 2. С. 65-69.
5. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык: учебник. М.: Флинта: Наука, 2002. С. 58-63.
6. Бавус, Т. МОВНИЙ ОБРАЗ ЯК КОМПОНЕНТ МОВНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКОЇ КАРТИН СВІТУ, 2016, Вісник Львівського університету. Серія філологічна, Випуск 63. С. 242-247
7. Бархударов Л. Язык и перевод. – М.: Междунар. отношения, 1975. 240 с.
8. Бацевич Ф.С. Лінгвістична прагматика: спроба обґрунтування проблемного поля і дослідницькі одиниці. Мовознавство. 2009. №1. С. 29-37
9. Беляева Л. Н. Лингвистические автоматы в современных гуманитарных технологиях: Учебное пособие. СПб, 2007. 192 с.
10. Білоноженко В. М. Функціонування та лексикографічна розробка українських фразеологізмів. К.: Наук. думка, 1989. 154 с.

- 11.Бондар М. В. Класифікація національно маркованих одиниць. Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія • Педагогіка • Психологія. 2015. Випуск 30. С. 31 – 36.
- 12.Брікнер Т.В. МОВНИЙ ОБРАЗ ПРИРОДИ В ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА, 2020, Львівський національний університет імені Івана Франка, 276 с.
- 13.Вакуленко М. О. Методологічні засади вивчення наукової термінології. Термінологічний вісник. 2013. № 2(2). С. 16–21.
- 14.Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Москва: Языки русской культуры, 1999. 780 с.
- 15.Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики. Москва: Языки славянской культуры, 2001. 243 с.
- 16.Воробйова О.П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. Вісник КНЛУ. Сер. «Філологія». 2011. Т. 14. № 2. С. 53–63
- 17.Воробьев В.В. К понятию поля в лингвокультурологии (Общие принципы). Русский язык за рубежом. 1991. № 5. С. 101–106.
- 18.Воркачев, С. Г. Лингвокультурология, языковая личность: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. — 2001. — №1
- 19.Гажа Т. П. Українська літературна мемуаристика другої половини ХХ століття: становлення об'єктного і суб'єктного типів [Текст] : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.01 / Гажа Тетяна Павлівна ; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2006. – 19 с.
- 20.Гаспаров Б.М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования. Новое Литературное Обозрение Москва,1996. 352 с.
- 21.Гнатенко К. Проблеми вивчення художнього образу в літературному творі. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Філологічні науки (Літературознавство). 2016. С. 59–64

22. Грабченко А. І. Методи наукових досліджень: Навч. посібник / А. І. Грабченко, В. О. Федорович, Я. М. Гаращенко. – Х: НТУ "ХПІ", 2009. – 142 с
23. Голобородько К.Ю. Лінгвістичний статус концепту. Культура народів Причорномор'я. Симферополь, 2002. № 32. С. 27–30.
24. Гоцинець, І. МОВНИЙ ОБРАЗ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ У ПОЕТИЧНІЙ МОВОТВОРЧОСТІ КІНЦЯ ХХ ст. Культура слова №73' 2010, Слово в художньому творі. С. 107-114
25. Домніч О. В. До питання про поняття лінгвокультурний концепт і методику його дослідження. Мовні і концептуальні картини світу. 2017. Вип. 6 С. 77– 78. URL: <http://mova.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/11-4.pdf>
26. Дротянко Л. Г. Філософські проблеми мовознавства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л. Г. Дротянко. – К. : Навчальна книга, 2002. – 128 с.
27. Єсипенко Н. Г. Профілювання лінгвокультурних концептів / Н. Г. Єсипенко // Наукові записки Національного університету „Острозька академія”. Серія 81 „Філологічна”. – Острог : Вид-во Національного університету „Острозька академія”, 2012. – Вип. 29. – С. 64–66.
28. Загнітко А., Миронова Г. Синтаксис української мови: теоретикоприкладний аспект. Брно, 2013. 224 с.
29. Заньковська Г. Методи концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці. Науковий вісник Чернівецького університету : Германська філологія. 2014. Вип. 708. С. 82–85.
30. Карасева Ю. А. Особенности отражения национальной и индивидуальноавторской картин мира в художественном тексте (на материале произведений художественной литературы Андских стран: Перу, Боливии и Эквадора) // Гуманитарные научные исследования. 2012. № 2. URL: <https://human.snauka.ru/2012/02/654>.

- 31.Климова Ю.А. ОБРАЗ ЧЕЛОВЕКА В РУССКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА. Сборник трудов III Международной научно-практической конференции «Журналистика и медиаобразование-2008». 2008, Белгородский государственный университет, Белгород.
- 32.Колшанский Г. В. Контекстная семантика. Москва: Наука, 1980. 149 с
- 33.Комарова З.И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике : учеб. пособ. Екатеринбург : УрФУ, 2012. 818 с.
- 34.Корнилов О.А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов : монография. М. : ЧеРо, 2003. 349 с.
- 35.Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. К.: Видав. центр «Академія». 1999. 288 с. URL:
<http://194.44.152.155/elib/local/sk795964.pdf>
- 36.Красавский Н.А. Образная лингвистическая объективация базисных эмоций. Житниковские чтения : межкультурные коммуникации в когнитивном аспекте : мат. Всерос. науч. конф. Челябинск: Челябинск. гос. ун-т, 2001. С. 46–53.
- 37.Краснобаева-Чорна Ж. В. Інтегральний підхід до інтерпретації концепту (філософський та лінгвокультурний вектори). Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. Донецьк : ДонНУ, 2006. Вип. 14. С. 27–31. URL:
<http://litmisto.org.ua/?p=7490>.
- 38.Малярчук О.В. Емоційний концепт ЩАСТЯ: етимологічні та структурні характеристики . Вісник Житомирського державного університету. 2014. № 2 (74). С. 132–138.
- 39.Миньяр-Белоручев Р. К. Общая теория перевода и устный перевод. М., 1980. 237 с.
- 40.Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ, 2005. 315 с.

41. Никитина, Л.Б. ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ-КОНЦЕПТ: О ПРИРОДЕ СЛОЖНОГО ТЕРМИНА. Вестник Челябинского государственного университета. 2011. № 24 (239). С. 97-99
42. Новодранова В. Ф. Концепты и антиконцепты и их репрезентация языковыми средствами. Концептуальный анализ языка: современные направления исследования. М.; Калуга: Эйдос, 2007. С. 148–155.
43. Опарина, Е.О. ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ В КОММУНИКАЦИИ. ВВЕДЕНИЕ. ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ С ПОЗИЦИЙ КОГНИТИВНО-ДИСКУРСИВНОЙ ПАРАДИГМЫ. 2017, РОССИЙСКАЯ АКАДЕМИЯ НАУК ИНСТИТУТ НАУЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ ПО ОБЩЕСТВЕННЫМ НАУКАМ, с. 4-8 (152 с.)
44. Петрина О.С. Методологічні засади дослідження англomовних та українських терміносистем банківської сфери. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, с. 174-179
45. Приходько А.Н. Синтаксис естественного языка в фокусе когнитивнодискурсивной парадигмы. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна 2003. № 609. С. 84- 89
46. Ронжина, Я.Н. ЯЗЫКОВОЙ ОБРАЗ КАК ЕДИНИЦА АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИИ СМЫСЛА ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТЕКСТА, 2009, Вестник Челябинского государственного университета, с. 131-136
47. Сидорова М.О. Мовний контекст як індикатор конверсаційних імплікатур у реактивних ходах діалогічного дискурсу. Молодий вчений, 2016. № 7. С. 355- 358.
48. Стексова, Т.И. ОБРАЗ ПОЛИТИКА В СМИ И ОБЫДЕННОМ ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ. Вестник НГУ, 2012, с. 78-83
49. Трумко, О. МОВНИЙ ОБРАЗ БАТЬКА В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ І. ФРАНКА, 2016, Львівський державний університет внутрішніх справ, с. 193-199
50. Уфимцева Н. В., Балясникова О. В. Языковая картина мира и ассоциативная лексикография // Вестник Волгоградского

- государственного университета. Серия 2, Языкознание. – 2019. – Т. 18, № 1. – С. 6–22. – DOI: <https://doi.org/10.15688/jvolsu2.2019.1.1>
51. Фесенко С.Л. Лингвокультурологическая специфика эмоциональных концептов. Композиционная семантика : мат-лы третьей междунар. школысеминара по когнитивной лингвистике, (18– 20 сентября 2002 года). Тамбов, 2002. Ч. II. С. 64–67.
52. Шарков Ф.И. Коммуникология: основы теории коммуникации. М. : ИТК «Дашков и К», 2010. 533 с
53. Шленьова, М.Г. МОВНИЙ ОБРАЗ АТМОСФЕРНИХ ЯВИЩ (ДОЩ, ХМАРИ, РАЙДУГА) В ПОЕЗІЇ ВАСИЛЯ ГОЛОБОРОДЬКА, 2014, Харків. С. 108-115
54. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Київ: АртЕк, 1998. 335 с.
55. Щепанська, Х.А. МОВНИЙ ОБРАЗ, КОНЦЕПТ, ВЕРБАЛЬНИЙ СИМВОЛ І ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ, 2012, Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. С. 66-71
56. Яремчук, А. МОВНА КАРТИНА СВІТУ — КОНЦЕПТУАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ — ХУДОЖНЯ КАРТИНА СВІТУ: ПАРАМЕТРИЧНІ ОЗНАКИ Й ХАРАКТЕР СПІВВІДНОШЕННЯ, 2020, Університет імені Адама Міцкевича, Познань — Польща, с. 69-76
57. Carisio, A. (2020) The Linguistic Image of the World and Image Schemas: an attempt at their delimitation and comparison, in Complutense Journal of English Studies 28, с. 219-228
58. Kireeva I.I. LINGUOCULTURAL SPECIFICS OF THE LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD. Samara Branch of Moscow City Pedagogical University, 2017, с. 40-42
59. Modebadze, I. THE NATIONAL LANGUAGE IMAGE OF THE WORLD AND THE PROCESSES OF CULTURAL GLOBALIZATION. Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature. 2011-2012, с. 101-109

- 60.Nader K., Hardt O. A single standard for memory: The case for reconsolidation // Nature Reviews Neuroscience. 2009. Vol. 10. No 3. P. 224–234
- 61.Nida. E. Principles of Translation as Exemplified by Bible Translating. In: R.Brower (ed.). «On Translation». Cambridge (Mass.), 1959. 122-164 p.
- 62.Shusharina G. A. THE LANGUAGE PICTURE OF THE WORLD IN MODERN LINGUISTICS. Komsomolsk-on-Amur, RF. 2016, с. 78-80
- 63.Stria I. Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland. URL: <https://logic.amu.edu.pl/images/7/73/Plakat2.pdf>

Довідкова література

- 64.Авксентьев Л. Сучасна українська мова. Фразеологія. Харків: Вища школа, 1983. – 137 с.
- 65.Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=60893&page=1945>
- 66.Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов: 2-е изд., стереотип. М.: Эдиториал УРСС, 2004. 576 с.
- 67.Баранцев К. Англо-український фразеологічний словник: близько 30 000 фразеологічних виразів. 2005. С. 1056
- 68.Бусел В. Англо-український словник, українсько-англійський словник. / Близько 500 000 од. пер. 2010. С. 1568
- 69.Вербяний І. Англійсько-український словник. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/14791/file.pdf>
- 70.Голянич М.І. Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів за редакцією М.І.Голянич. Івано-Франківськ : Сімік, 2012. 392 с.
- 71.Гороть Є. Англо-український словник: більше 100 000 слів. 2006. С. 1700
- 72.Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. 224 с.

73. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
74. Кожина М. Н. Стилистический энциклопедический словарь / М.Н. Кожина. М.: Флинта; Наука, 2011. 696 с
75. Кубрякова Е.С. Концепт. Концептуализация. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва: Филологическ. ф-т МГУ, 1996. С. 90–94
76. Крисін Л.П. Тлумачний словник іншомовних слів (Серія Бібліотека словників). 2005. – 944 с.
77. Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь. 3-е изд., стереотип. Москва : Русский язык, 2001. 403 с.
78. Нелюбин.Л.Л. Толковый переводческий словарь. М.:Флинта, 2009. 107 с.
79. Словник фразеологізмів української мови [укл. : В. М. Білоноженко та ін.]. Київ : Наукова думка, 2008. 1104 с.
80. Collins Free Online English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
81. Longman Dictionary of Contemporary English. – Harlow, Essex: Pearson Education Limited, 2003. 1950 p.
82. Oxford Wordpower Dictionary. – Oxford: Oxford University Press, 2006. 916 p

Джерела матеріалу дослідження

83. Померанцев, П. Нічого правдивого і усе можливе. Пригоди в сучасній Росії, Український католицький університет, Львів, 2020, 350 с.
84. Pomerantsev, P. Nothing is true and everything is possible : the surreal heart of the new Russia, PublicAffairs, 2014, 214 с.

Інтернет-джерела

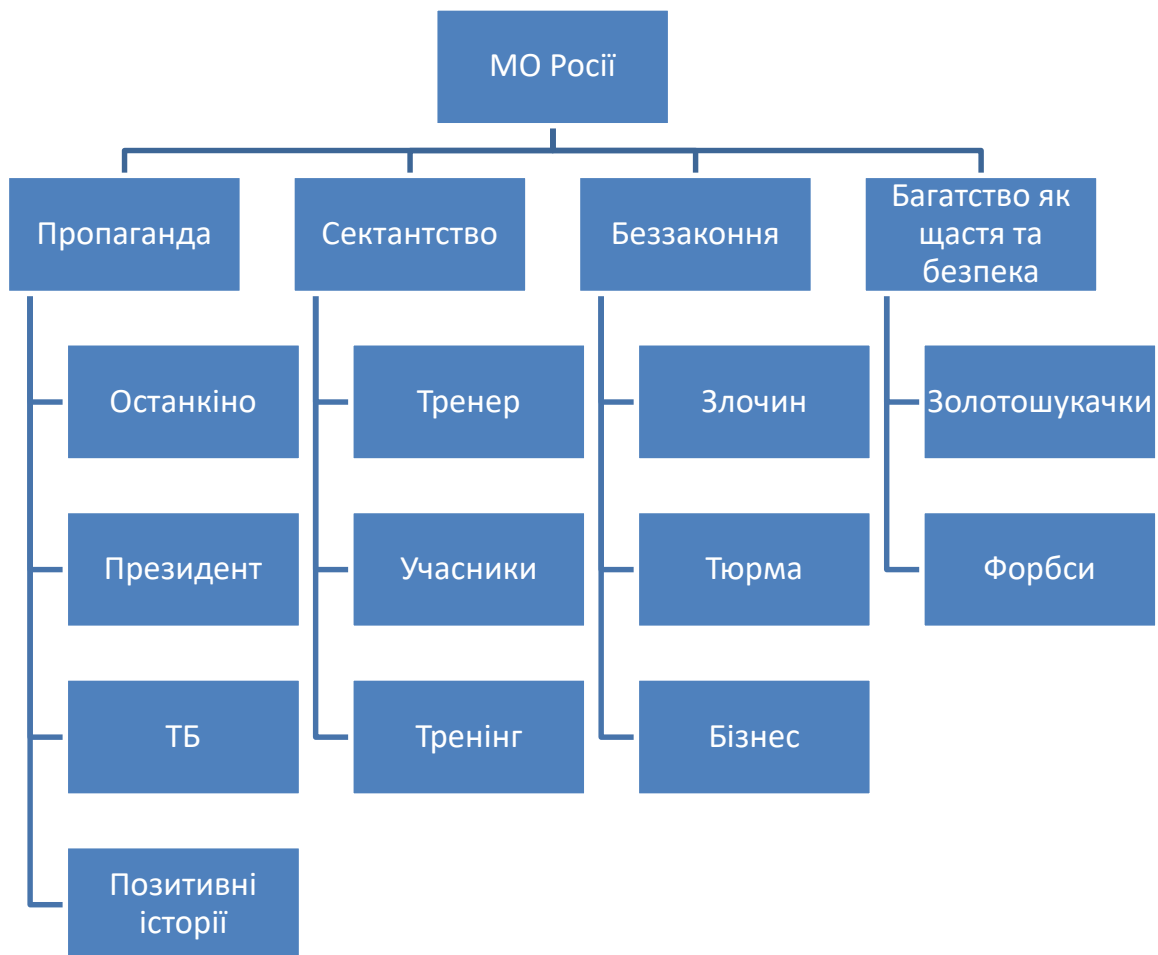
- 85.Блох, М. Я. Концепт и картина мира в философии языка. URL:
<https://cyberleninka.ru/article/n/kontsept-i-kartina-mira-v-filosofii-yazyka/viewer>
- 86.Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Мовний_образ
- 87.Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Компонент>
- 88.Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Лексико-семантичне_поле
- 89.Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Лексема>
- 90.Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/Словосполучення>
- 91.Застосування дедуктивного та індуктивного методів. URL:
<https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=183049&chapterid=64885>
- 92.Методи дослідження мови / [Е. І. Рагімова, М. О. Полупан, А. О. Загребельна та ін.]. – 2015. URL:
https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstreamdownload/123456789/44200/1/Rahymova_Ukrainian_language.pdf;jsessionid=5B351E4F35DC5CC88AB6F99F4995F6DD
- 93.Навчальні матеріали онлайн (pidru4niki.website) © 2010 – 2022. URL:
https://pidru4niki.com/1628041445276/politekonomiya/metod_analizu_sintezu
- 94.Школяр України© 2011-2015. URL:
<http://shkolyar.in.ua/slovespoluchennya-budova-vydy>
- 95.Скорочтение – онлайн курс для взрослых. URL:
http://magicspeedreading.com/books/a_govori/language_g/obraz_017.html
- 96.Gibbs R. W. Speaker’s Assumptions about the Lexical Flexibility of Idioms.
URL: <https://link.springer.com/article/10.3758/BF03199557>

97. Jur klee translation agency - Бюро перекладів “Jur Klee”, 2021. URL:
<https://translate.jurklee.ua/uk/chto-takoe-hudojestvennyiy-perevod/>
98. KORYDOR – Журнал про сучасну культуру. URL:
<http://www.korydor.in.ua/ua/opinions/nichoho-pravdyvoho-vse-mozhlyve.html>
99. StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/5115389/>
100. WARBLETONCOUNCIL. URL:
<https://uk.warbletoncouncil.org/lexema-7841>

ДОДАТКИ

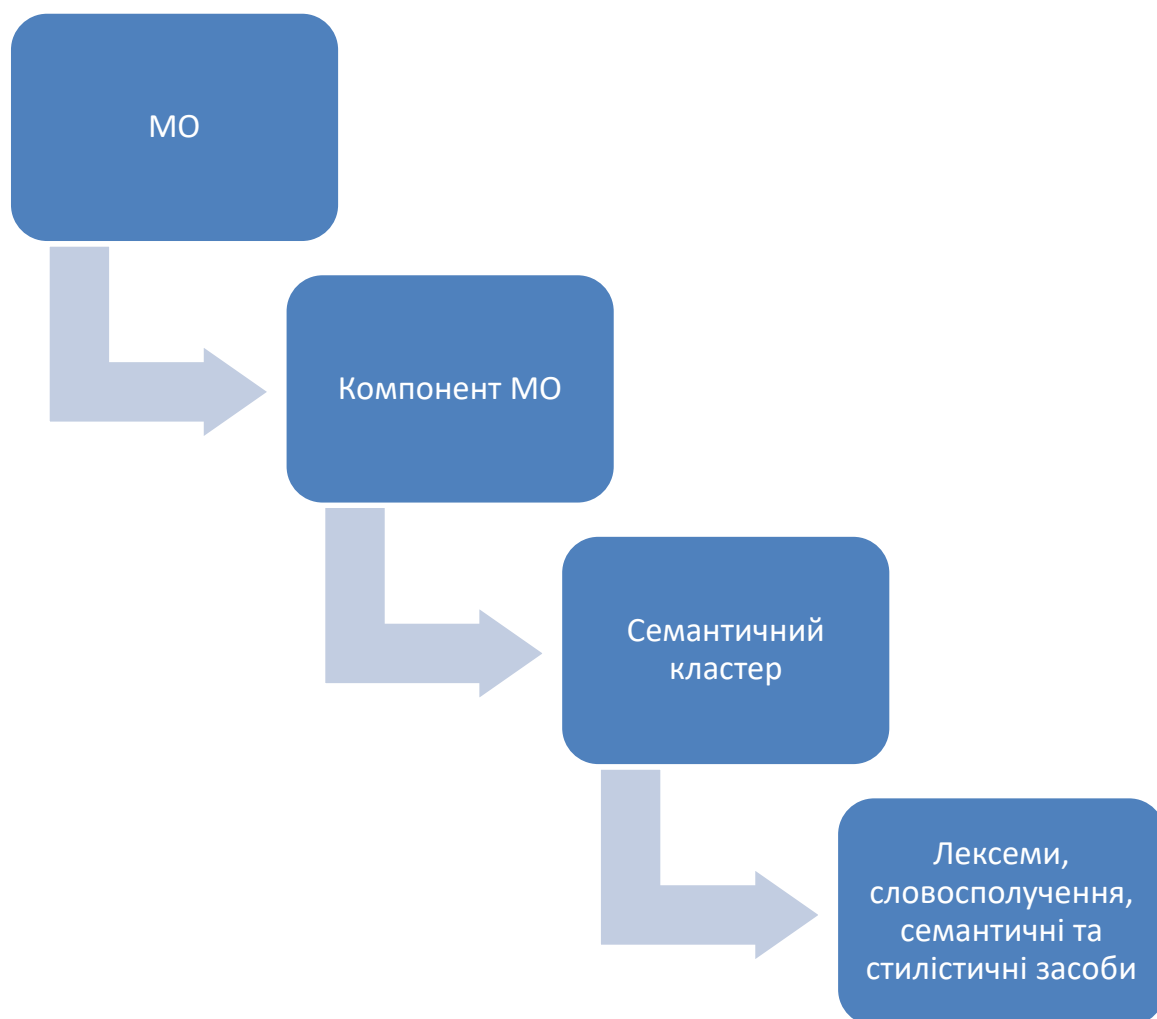
Додаток А

Візуальна схема МО Росії

Додаток Б

Ієрархія МО під час проведення дослідження

Додаток В

Перекладацькі трансформації, виділені під час дослідження відтворення МО Росії у перекладі

	Оригінал	Переклад
	Gold diggers	Золотошукачки
Компонент МО: Багатство як щастя та безпека	...where gold diggers meet oligarchs... [78, с. 77]	...де золотошукачки зустрічають олігархів... [77, с. 123]
Семантичний кластер: Золотошукачки		
Перекладацька трансформація: калька		
	Businessman	Бізнесмен
Компонент МО: Беззаконня	...a mob boss who had previously served time for threatening to kill a businessman [78, с. 31]	...бос мафії, який раніше відбував термін покарання за погрозу вбити бізнесмена [77, с. 46]
Семантичний кластер: Бізнес		
Перекладацька трансформація: Транслітерація		
	Boom	Бум
Компонент МО: Пропаганда	...because the television industry, like everything else, was booming [78, с. 8].	...тому що телеіндустрія, як і все інше, переживала бум [77, с. 7]
Семантичний кластер: Телебачення		
Перекладацька трансформація: Транскрипція		
	Talent show	Змагання талантів

<p>Компонент Пропаганда</p> <p>МО:</p> <p>Семантичний кластер Телебачення</p> <p>Трансформація: Семантична</p>	<p>... or talent show [78, с. 9].</p>	<p>...або змагання талантів [77, с. 8]</p>
	<p>Had done nothing wrong</p>	<p>Все робила правильно</p>
<p>Компонент Беззаконня</p> <p>МО:</p> <p>Семантичний кластер Бізнес</p> <p>Трансформація: Антонімічний переклад</p>	<p>Her company had done nothing wrong [78, с. 75]</p>	<p>Її компанія все робила правильно [77, с. 119]</p>
	<p>To introduce</p>	<p>Знайомство</p>
<p>Компонент Багатство як щастя та безпека</p> <p>МО:</p> <p>Семантичний кластер Золотошукачки</p> <p>Трансформація: Морфологічна (заміна слова однієї частини мови словом іншої частини мови)</p>	<p>Girls pay him to introduce them to rich men [78, с. 13]</p>	<p>Дівчата платять йому за знайомство з багатіями [77, с. 15]</p>

Додаток Г

Стилістичні засоби, виділені під час дослідження

	Оригінал	Переклад
<p>Метафора:</p> <p>Flirting with shadows – фліртувати з тінями</p> <p>Masks come off – маски скинуто</p>	<p>they're flirting with shadows [78, с. 15]</p> <p>They exchange these sweet, simple glances of mutual recognition, as if the masks have come off and they're all in on one big joke [78, с.20]</p>	<p>Вони фліртують з тінями [77, с. 18]</p> <p>Вони обмінюються простими і привітними поглядами взаємного визнання, немовби скинули маски... [77, с. 28]</p>
<p>Порівняння:</p> <p>As safe as behind a wall of stone – почуватися, як за кам'яною стіною</p> <p>Face like a teddy bear – морда плюшевого ведмедика</p>	<p>I want a man who can stand strong on [his] own two feet. Who will make me feel as safe as behind a wall of stone [78, с. 12]</p> <p>He has a face like a teddy bear... [78, с 143]</p>	<p>Мені потрібен чоловік, який міцно стоїть на [своїх] двох ногах. За яким я почуватимусь, як за кам'яною стіною [77, с. 15]</p> <p>Обличчя цього чоловіка схоже на морду плюшевого ведмедика... [77, с. 231]</p>

<p>Емфатизація:</p> <p>Broken-down car – роздовбана тачка</p> <p>Angry - розлючений</p>	<p>Arrive in a broken-down car: make him want to buy you a smarter one [78, с. 12]</p> <p>...says, suddenly angry [78, с. 144]</p>	<p>«...Приїдь на роздовбаній тачці: спонукай його купити тобі кращу машину.» [77, с. 14]</p> <p>...раптово розлютившись, каже... [77, с. 232]</p>
<p>Епітет:</p> <p>Roly-poly pimp – товстунець-сутенер</p> <p>Alchemical secret – алхімічний секрет</p>	<p>A roly-poly pimp, Peter Listerman, is a TV celebrity... Girls pay him to introduce them to rich men [84, с. 13]</p> <p>Russians are convinced Londoners know the alchemical secret of successful television... [84, с. 9].</p>	<p>Товстунець-сутенер Петро Лістерман – телевізійна знаменитість... Дівчата платять йому за знайомство з багатіями [83, с. 15]</p> <p>...алхімічний секрет успішного телебачення... [83, с. 8]</p>

